

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

בפני כבוד השופטת ורד ריקנטי-רוסער

Xxxx

התובע
(בתמ"ש 25957-11-14)

נגד

1. xxxx

2. xxxx

3. xxxx

4. xxxx - מושב עובדים להתיישבות חקלאית שיתופית

בע"מ

5. הסוכנות היהודית לא"י

6. רשות מקרקעי ישראל

הנתבעים
(בתמ"ש 25957-11-14)

ובעניין:

Xxxxx

התובע
(בתמ"ש 50743-11-13)

נגד

1. xxxx

2. xxxx

הנתבעים
(בתמ"ש 50743-11-13)

פסק דין

עניינו של פסק דין זה הכרעה בתביעות ביחס לזכויות במשק חקלאי.

א. הצדדים ותיאור ההליכים המשפטיים

1. התובע בתמ"ש 25957-11-14 והתובע בתמ"ש 50743-11-13 הינם אחים, ילדיהם של xxx ז"ל

(להלן: "המנוחה") ושל xxx (להלן: "המנוח").

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

הנתבעת 2 בשני ההליכים (להלן: "האיש"), הינה בתו של התובע בתמ"ש 50743-11-13 (להלן: "האב") ואחייניתו של התובע בתמ"ש 25957-11-14 (להלן: "הדוד").

הנתבע 1 בשני ההליכים (להלן: "האיש") והאשה, הינם בני זוג לשעבר שהתגרשו.

הנתבעת 4 בתמ"ש 25957-11-14 (להלן: "האגודה"), הינה אגודה חקלאית שיתופית - צד לחוזה משולש שבין הנתבעת 5 בתמ"ש 25957-11-14 (להלן: "הסוכנות היהודית") והנתבעת 6 בתמ"ש 25957-11-14 (להלן: "רשות מקרקעי ישראל") ביחס למשבצת הקרקע אשר נמסרה לאגודה ובה מצוי מושב XXXX ומשק חקלאי מס' XXX נשוא המחלוקת (להלן: "המושב") (להלן: "המשק"). האגודה הינה ברת רשות בשטח משבצת הקרקע שנמסרה לה ע"י הגורמים המיישבים הנ"ל ובעלי המשקים במושב הינם ברי רשות של האגודה.

2. ההורים ז"ל התיישבו במושב בשנות ה-50 של המאה הקודמת. הדוד חי כל חייו במשק והוא מתגורר בו עד היום. לימים הועברו הזכויות במשק לאב מכוח ירושת המנוחה, לאחר הסתלקות הדוד מהעירובן, והוא מצידו נתן אותן במתנה לאישה ובהמשך גם לאיש, לצד קביעת זכות למגוריו של הדוד במשק למשך כל ימי חייו. הזכויות במשק רשומות כיום בספרי רשות מקרקעי ישראל והסוכנות היהודית על שם האיש והאשה ובנויים בו שני בתים: הבית המקורי הישן בו מתגורר הדוד עד היום ובית חדש של האישה והאיש, המשמש כיום למגוריה של האישה.

3. בין האיש והאשה נתגלע סכסוך אשר הוביל בסופו של יום לגירושיהם. עקב הסכסוך הופרדו מגורי הצדדים, כאשר האישה נותרה להתגורר בבית החדש, מה שהוביל לדרישת האיש לפינויו של הדוד ממגוריו בבית הישן. במסגרת סכסוך הגירושין הוגשו לפתחו של בית משפט זה שתי תביעות בענייני רכושם של האישה והאיש: האחת מיום 21.10.13 בה עתר האיש כנגד האישה, בין היתר, לפירוק שיתוף של הזכויות במשק (תמ"ש 44324-10-13), זו למעשה התביעה הראשונה הנוגעת לזכויות במשק. השניה מיום 19.5.16 שהגישה האישה כנגד האיש, לאיזון משאבים כולל בין בני הזוג (תמ"ש 40363-05-16).

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

4. ביום 26.11.13, כחודש לאחר הגשת תביעתו של האיש לפירוק השיתוף של הזכויות במשק, הגיש האב תביעה כנגד האיש והאישה, תביעה שהדוד צורף אליה בהמשך כצד להליך (תמ"ש 50743-11-13).

בתביעה עתר האב להצהיר על בטלות הסכם המתנה לאישה ולאיש וסילוק ידם מהמשק, עקב הפרת הסכם המתנה מצידם לאור דרישת הפינוי של הדוד מהמשק, אי פירעון הלוואות שנתן להם והתנהגות מחפירה כלפיו. כן עתר האב לחיוב האישה והאיש בהחזר חובות כספיים בגין ההלוואות שנתן להם לדבריו.

5. בהמשך, ביום 12.11.14, הגיש הדוד תביעה מטעמו (בתמ"ש 25957-11-14) למתן סעד הצהרתי וצו עשה ביחס לבעלותו במשק, לרבות סעדים הצהרתיים שונים אשר נועדו להביא לביטול הסתלקותו מעיזבון המנוחה.

6. הדיון בתביעתו של הדוד והאב אוחד, אולם קביעות והכרעות פסק דין זה רלוונטיות גם להליכים הרכושיים המתנהלים בין האישה לבין האיש, אשר הינם צד לשני ההליכים שבכותרת, וזאת נוכח קיומן של פלוגתאות משותפות הנוגעות בין היתר למהות והיקף המתנה שניתנה בשעתו על ידי האב, זהות מקבלי המתנה, והיחס בין הזכויות שהתקבלו במתנה לבין זכויותיו הנטענות של הדוד במשק, לרבות המשך מגוריו בו (ר' החלטות מיום 17.12.15 ומיום 23.1.16).

7. תוך כדי בירור ההליך הוגשו כראיות לתיק בית המשפט מאות מסמכים המתייחסים להתנהלות המשפחה ביחס לזכויות במשק על פני תקופה של למעלה מארבעה עשורים, הוגשו תצהירי עדות ראשית, התקיימו ישיבות הוכחות רבות ונשמעו עדים רבים, הצדדים הגישו סיכומים בכתב, ומכאן הכרעתי.

ב. עובדות שאינן שנויות במחלוקת לפי סדר כרונולוגי

8. בעלי הזכויות המקוריים במשק היו ההורים המנוחים ז"ל, אשר התיישבו במשק בראשית שנות ה-50 של המאה הקודמת. משבגר האב הוא עבר להתגורר במשק עצמאי משלו במושב, בעוד הדוד המשיך להתגורר במשק עם הוריו והוא מתגורר בו עד היום, בבית המקורי הישן.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

9. בין המנוחה לבין המנוח התגלעו מחלוקות והם התגרשו. על רקע סכסוך הגירושין, נוהל בשנות ה-70 של המאה הקודמת הליך בוררות בתנועת המושבים בין המנוח מצד אחד לבין המנוחה והדוד מהצד השני, ביחס לזכויות במשק (להלן: "הליך הבוררות").
- ביום 24.3.76 נתן פסק דין בהליך הבוררות ולפיו נוצרו במשק ערכים משקיים מעבר להשקעות היסוד של הסוכנות היהודית, אשר יש ליחסם לכל אחד מהצדדים לבוררות, ובהם הדוד. בהתאם לפסק הדין בהליך הבוררות ניתנה למנוחה ולדוד הזכות לרכוש את חלקו של המנוח בזכויות במשק וכן לפצותו, תוך מתן התחייבות מצד הדוד והמנוחה לשאת באחריות לחובות המשק (פסק הדין צורף כנספח 1 לתצהיר הדוד).
10. בשנת 1979 נרשמות הזכויות במשק על שם המנוחה בלבד, אגב גירושין (ר' הצהרה והתחייבות המנוחה לקבלת הזכויות במשק מיום 28.2.79 - נספח 1 לכתב הגנת הסוכנות היהודית).
11. ביום 4.1.88 ערכה המנוחה צוואה בעדים בה ציוותה את כל עיזבונה ובכלל זה את מלוא זכויותיה במשק לדוד (להלן: "הצוואה") (ר' נספח 2 לתצהיר הדוד).
12. מספר חודשים לאחר מכן, ביום 27.8.88, נישאים האיש והאישה. בתחילת החיים המשותפים מתגוררים האיש והאישה יחד עם ילדיהם בדירה בבעלותם בעיר xxx.
13. ביום 28.7.91 נחתם הסכם חיים משותפים (להלן: "הסכם חיים משותפים") בין הדוד לבין בת זוגו דאז הגב' xxxx, (להלן: "בת הזוג"), כאשר מקשר זה גם נולדה לצדדים בת משותפת. בהסכם החיים המשותפים מתחייב הדוד להעביר לבת הזוג את "כל הזכויות במשק, לרבות זכותו על יחידת משק מס' XXX ששטחה 34 דונם, וזכותו על הבית המוקם באותה חלקה". בת הזוג מתחייבת באותו הסכם להעתיק מגוריה למושב ולעבור "...ולהתגורר דרך קבע בבית אשר בבעלות משותפת של ... הדוד והמנוחה (ר' הודעה על הגשת מסמכים מיום 17.5.17 ביחס להליכים שהתנהלו בין בת הזוג לבין הדוד בתמ"ש 50743-11-13)".
14. כעבור מספר שנים, ביום 7.9.94, חתמה המנוחה על תצהיר למינויה של האישה, נכדתה, כ"בת ממשיכה" במשק (להלן: "תצהיר מינוי" "בת ממשיכה") וכן על תצהיר נפרד המאפשר

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

- 1 לאישה בניית בית מגורים במשק (ר' **נספח יח' לכתב התביעה של הדוד**). הדוד והאב
2 חתומים בראשי תיבות על גבי תצהירים אלה.
3
4 15. בהמשך, ביום 4.11.94, נחתם על ידי המנוחה מסמך נוסף הנושא את הכותרת "הסכם מתנה",
5 על פיו נתנה המנוחה את מלוא זכויותיה במשק לאישה ללא תמורה (להלן: "**הסכם המתנה**
6 **של המנוחה**") (ר' **נספח 6 לתצהיר הדוד**). על פי הסכם זה נקבע שהאישה תהא רשאית לוותר
7 על המתנה לאחר חתימת ההסכם, אם יתברר לה שגובה חובות המשק לאגודה עולה על
8 אפשרויותיה לסלקם. על פי הוראות סעיף 3 להסכם המתנה של המנוחה, התחייבה האישה
9 לאפשר לדוד לגור ולהשתמש למשך כל ימי חייו בבית המקורי הישן הבנוי במשק, כולל החצר
10 מסביב לבית בשטח של כ-1/2 דונם. עוד נקבע בהסכם המתנה של המנוחה, שאין באמור בו
11 כדי להקנות לדוד זכויות קנייניות בבית, אולם המשך מגוריו בבית מהווה תנאי להעברת
12 הזכויות על פי הסכם זה ו/או כל העברת זכויות עתידית. הדוד והאב חתומים ע"ג הסכם
13 המתנה של המנוחה, ובחתימת הדוד בשולי ההסכם הוא הצהיר כי "**....קראתי ההסכם**
14 **דלעיל והנני מסכים לאמור בו וזאת בתנאי שיכובדו התנאים האמורים בסעיף 3.א. לעיל**".
15
16 16. החל משנת 1995 ננקטים הליכים ביחס לזכויות במשק מטעם המשקם, עו"ד XXXX, על פי
17 חוק ההסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב – 1992. ההליכים ננקטו תחילה כנגד
18 המנוחה בלבד, אולם בהמשך צורף הדוד כחייב נוסף, וזאת על סמך טענותיו מלפני המשקם
19 כי הינו בעלים של מחצית הזכויות במשק מכוח פסק הדין בהליך הבוררות.
20
21 17. המנוחה נפטרה ביום 17.4.96 וביום 3.7.97 נתן צו לקיום צוואתה (ת.ע. 1210-02) הבקשה
22 לקיום צוואה הוגשה ע"י הדוד (ר' **צו קיום הצוואה נספח 6 לתצהיר הדוד**; ר' **בקשת הדוד**
23 **למתן צו קיום צוואה – חלק מנספח 13 להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16**).
24
25 18. במהלך השנים 1997 עד 2001 פועל הדוד להסדרת רישום הזכויות במשק על שמו מול האגודה,
26 הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל וכן לטובת קבלתו כחבר אגודה והסדרת חובות
27 המשק מול המשקם. על סמך צו קיום הצוואה התקבל הדוד כחבר באגודה ביום 11.8.97.
28 בהמשך, ביום 14.10.98, נתן פסק משקם סופי והדוד הסדיר את החובות של המשק (ר' **נספח**
29 **טו' – לכתב התביעה של הדוד**).
30

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

19. בין לבין, במהלך שנת 2000, נוקטת בת זוגו לשעבר של הדוד, הליכים משפטיים כנגדו בבית המשפט לענייני משפחה ובהם תביעת מזונות ותביעה רכושית. הדוד מצידו עותר בתביעה למשמורת כנגד בת הזוג ביחס לבתם הקטינה.
- התביעה הרכושית הוגשה ע"י בת הזוג לבית המשפט ביום 17.10.00 (תמ"ש 3031/00) ובה עתרה בת הזוג, בין היתר, לאכיפת ההתחייבות בהסכם החיים המשותפים להעברת זכויותיו של הדוד במשק על שמה (להלן: "ההליך הרכושי"). בכתב ההגנה הכחיש הדוד את היותו בעל הזכויות במשק וטען שהמשק שייך לאמו המנוחה אשר העבירה אותו לקרובי משפחתו.
20. ביום 21.10.02 ניתן פסק דין בהליך הרכושי בין הדוד לבין בת הזוג, אשר קבע בין היתר שלא הוכח שלדוד היו זכויות במשק וכי על פי ראיותיו של הדוד הזכויות היו רשומות על שם המנוחה ובשלב כלשהו הועברו ע"ש אחייניתו/האישה, כך שנדחתה דרישתה של בת הזוג לאכוף התחייבות הדוד על פי הסכם החיים המשותפים בעניין זה. ערעור שהגישה בת הזוג על פסק הדין בהליך הרכושי לבית המשפט המחוזי בנצרת, נמחק בהסכמה.
21. בתחילת שנת 2002 נערכת התכתבות בין ב"כ האישה מצד אחד, לבין הסוכנות היהודית מצד שני, בכל הנוגע לדרישה לרשום את האישה כבעלת מלוא הזכויות במשק מכוח התצהיר למינויה כ"בת ממשיכה" מיום 7.9.94, ללא הצלחה. בעקבות זאת, ביום 2.6.02, מגישים האישה והדוד בקשה למתן צו הצהרתי בהסכמה אשר המשיבים לו הם הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל, ובה מתבקש בית המשפט להצהיר ולקבוע שהזכויות במשק שייכות לאישה מתוקף מעמדה כ"בת ממשיכה" במשק ולהורות על רישום זכויותיה אצל הגורמים המיישבים (ה"פ XXX) (להלן: "המרצת הפתיחה") (ר' נספח יג' לכתב התביעה של הדוד). בהמרצת הפתיחה צויין שהוסכם בין האישה לבין הדוד שלדוד תהא זכות מגורים במשק לכל ימי חייו.
22. בעקבות התנגדות הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל להכרה באישה כ"בת ממשיכה" במשק, מינוי אשר לעמדתם לא הושלם בחיי המנוחה, ביום 29.9.02 מוגשת מטעם הדוד בקשה לתיקון צו קיום הצוואה, באופן בו הדוד מסתלק מחלקו בעיזבון המנוחה לטובת אחיו/האב בהתאם לתצהיר הסתלקות מיום 2.9.02 (להלן: "תצהיר ההסתלקות"). לאחר הגשת הבקשה לתיקון צו קיום הצוואה, ביום 27.11.02 מוגשת בקשה למחיקת הליך המרצת הפתיחה וביום 28.11.02 נמחק ההליך. באותו יום גם ניתן צו קיום צוואה מתוקן בת.ע. 1210-

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

02, לאחר הסתלקות הדוד מהעיזבון לטובת האב (ר' נספחים יג' - יד' לכתב התביעה של הדוד).

23. ביום 5.12.02 מעביר האב את כל זכויותיו במשק לאישה ללא תמורה, בהסכם מתנה (להלן: "הסכם המתנה של האב"). בעקבות חתימת הסכם המתנה של האב מתבצעות פעולות להסדרת רישום הזכויות במשק ע"ש האישה וקבלתה כחברת אגודה, לצד ביטול חברותו של הדוד באגודה. בהסכם המתנה של האב נקבעת זכותו של הדוד למגורים במשק למשך כל חייו.

24. הסוכנות היהודית מסרבת לרישום הזכויות במשק ע"ש האישה בלבד שכן היא נשואה ועל פי נהליה יש לרשום את הזכויות גם על שם בן זוגה, ובעקבות זאת נערכים ביום 27.1.03 תצהירי מתנה המתקנים את הסכם המתנה של האב, לפיהם הזכויות במשק מוענקות לאישה ולאיש יחדיו, בחלקים שווים ביניהם. תיקון הסכם המתנה מדווה לגורמים המיישבים ולרשויות המס וביום 11.3.03 נרשמות הזכויות במשק ברשות מקרקעי ישראל ע"ש האישה והאיש.

25. מאז האיש והאישה בונים ומקימים את ביתם במשק, הוא בית המגורים החדש – והם מתגוררים בו עם ילדיהם לאורך השנים ועד להפרדת המגורים בשנת 2013, על רקע סכסוך הגירושין ביניהם. כאמור לעיל, בעקבות סכסוך הגירושין ביום 22.9.13 נשלחה לדוד דרישה לפינוי מבית המגורים הישן במשק מטעם האיש, מה שהחל את שרשרת ההליכים המשפטיים והמחלוקות בעניין הזכויות במשק.

ג. טענות הצדדים

26. עיקר טענות הדוד: לדברי הדוד הוא הקדיש את כל חייו ומרצו למשק ולפיתוחו על חשבון התפתחותו האישית, שעה שאחיו/האב היה בעל זכויות במשק חקלאי משל עצמו ואילו הוא היה "הבן הממשיך" במשק הוריו. באופן טבעי המנוחה גם ציוותה לדוד את זכויותיה במשק, אם כי לדבריו בהליך הבוררות הוא פדה מאביו המנוח את חלקו במשק ועל כן יש לו חלק בזכויות במשק בהיקף של 1/3, במנותק מעיזבון המנוחה. משכך, לטענת הדוד, המנוחה גם לא יכלה להעביר במתנה לאישה את מה שאיננו שלה מלכתחילה.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

27. לטענת הדוד, האישה, האיש והאב פעלו במהלך השנים במטרה לנשלו מזכויותיו במשק ולהשתלט עליהן. מעשיה של האישה ומי מטעמה בוצעו תוך ניצול חולשתו, שכן הוא בעל תפקוד שכלי גבולי ויעד קל למטרת ניצול והונאה.
- בדרך זו הוחתם הדוד לטענתו על מסמכים שונים ובהם המהלך של תיקון צו קיום הצוואה של המנוחה והסתלקות לטובת אחיו/האב, מה שהכשיר את הדרך להעברת הזכויות במשק במתנה לאישה ובהמשך על שם האישה והאיש.
28. לטענת הדוד, הצדדים או מי מהם הטעו אותו וניצלו את חולשתו, נהגו כלפיו בהתנהגות מחפירה והותירו אותו חסר כל. לדבריו, שיאה של התנהגות זו בדרישת האיש לפנותו מביתו במשק, בית בו מתגורר הדוד כל ימי חייו, מה עוד שדרישה זו עומדת בניגוד להוראות הסכם המתנה של האב והסכם המתנה של המנוחה. לטענת הדוד הוא הוטעה על ידי הנתבעים וכי לו היה יודע שאין לו זכויות במשק ו/או בבית מגוריו וכי הנתבעים יפעלו לסילוקו מביתו ומהמשק, לא היה מסתלק מעיזבון המנוחה. כן טוען הדוד, שלו בית המשפט היה ער למצבו הנפשי ולתפקודו השכלי, לא היה מתיר תיקון צו קיום הצוואה.
29. לאור כל זאת עתר הדוד לסעד הצהרתי ולפיו: הסתלקותו מעיזבון המנוחה בטלה; הצו המתקן לקיום הצוואה – בטל; צו קיום צוואת המנוחה תקף; הסכם המתנה של האב בטל, העברת הזכויות במשק על שם האישה והאיש בטלה וכי יש לרשום הזכויות במשק על שמו ולחילופין להפריד את המגרש עליו בנוי ביתו מיתר חלקי המשק, בהתאם להוראת אגף חקלאי מס' 62 של רשות מקרקעי ישראל ורישומו של מגרש בשטח של 1 דונם על שמו. כן עתר הדוד לפיצול סעדים על מנת לאפשר לו לתבוע דמי שימוש ראויים, סעד שטרם נתן לכמתו, לדבריו.
30. עיקר טענות האב: המנוחה ציוותה את זכויותיה במשק לדוד, אלא שהדוד בחר להעביר את זכויותיו, טרם שאלה נרשמו על שמו, לאב, בכפוף לזכות מדור לצמיתות וכפוף לזכותו לקבל את התמורה מכלל השטחים החקלאיים לעיבוד של המשק בידו. מאחר והאב היה כבר בעל זכויות במשק חקלאי אחר, לא ניתן היה להעביר את הזכויות במשק זה על שמו, ובעצה אחת עם האישה הוסכם בהסכם המתנה שהאישה תקבל לכאורה את הזכויות במשק, תתגורר בו וזאת בכפוף לתנאים של שמירה על זכותו של הדוד ואי העברת זכויותיה לאיש. הסכם

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 המתנה דווח והאישה התקבלה כחברת אגודה, והכל מבלי שהיתה כל כוונה שהאיש יהיה בעל
2 זכויות במשק.

3
4
5 31. עקב תנאי שהציבה הסוכנות היהודית, אשר התנגדה לרישום הזכויות במשק על שם האישה
6 בלבד, בהיותה נשואה אותה עת לאיש, ולאחר שכל הפניות בעניין זה לא הועילו, תוקנו
7 מסמכי ההעברה גם על שמו של האיש, תוך שהאיש יודע שאין ולא יהיו לו זכויות אמת במשק
8 וכי בין הצדדים עצמם המשק היה ונותר של האישה בלבד. האיש גם הוכפף לתנאי בדבר
9 שמירת זכויותיו של הדוד. כל אותה עת הצדדים הצהירו על קיומו של בית המגורים הישן
10 בשטח המשק ששימש למגורי הדוד, כנכס תפוס שאינו מוחזק על ידם.

11
12 32. האיש והאישה נקלעו למצוקה כלכלית ועקב כך לוו כספים מהאב ומאשתו, כאשר מועד
13 פירעון ההלוואות היה אמור להיות בשנת 2007, לאחר שיתקבלו בידי האיש כספי פיצויים
14 בגין תאונות בהן היה מעורב, דבר שלא נעשה בפועל. לדברי האב הוא הלווה לאיש ולאשה
15 סך של 206,500 ₪ במועדים שונים בין שנת 2006 לשנת 2012, סכום אשר לטענתו לא הושב עד
16 היום והוא זכאי לו בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כדין. לטענתה האב הסאה הוגדשה כאשר
17 האיש נפרד מהאישה ושלח דרישה לפינוי המשק על ידי הדוד תוך הפרת האיסור לפגיעה
18 בזכות מגוריו של הדוד אשר היתה תנאי עיקרי להתקשרות ובהמשך גם עתר לפירוק השיתוף
19 משק. לדבריו המשק לא ניתן לאיש מלכתחילה, הם לא החזירו את ההלוואות, התנהגו באופן
20 מחפיר כלפיו וכלפי ואשתו והתעללו בדוד בעקבות דרישת הפינוי. לטענת האב, האיש והאישה
21 הפרו את הסכם המתנה ועל כן הוא זכאי לקבל את המשק לידי חזרה, כשהוא פנוי מכל אדם
22 וחפץ. כן טען האב כי מלכתחילה המשק הוחזק רק כפיקדון על ידי האישה, עד וככל שיוכל
23 לקבל את המשק ולרושמו על שמו, ושכל הנעשה במשק נעשה רק לאחר קבלת הסכמתו כמי
24 שהיה ונשאר הבעלים שלו.

25
26 33. לטענת האב, הוא ביטל את "המתנה" כלשונו, ככל שנדרש ביטולה ו/או מחזיר לעצמו את מה
27 שהיה שלו מלכתחילה. לדבריו הוא מוכן להשיב לאיש ולאשה את שווי השקעתם במשק
28 בהפחתת דמי שימוש ראויים לתקופת שימושם וקיזוז חובם כלפיו בגין ההלוואה. משכך עתר
29 האב להצהיר על ביטול המתנה ומחיקת רישום האישה והאיש כבעלי הזכויות במשק, סילוק
30 ידם מהמשק וחובם בתשלום הסכום שהלווה להם כשהוא משוערך, בסך של 373,520 ₪.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

34. ביחס לתביעתו של הדוד הכחיש האב טענותיו של הדוד וטען כי היחיד שניסה לנשלו מזכויותיו הוא האיש ועתר לדחיית תביעתו. לדבריו עוד בשנת 1994 בחיי המנוחה ועל דעת הדוד היה דבר הענקת המשק לאישה מעשה עשוי.

הדוד ולא אחר פעל גם למינויה של האישה "כבת ממשיכה" במשק, וכל ההתנהלות לעתיד כוונה לכך שבסופו של יום המשק יועבר לאישה, תוך שמירת זכויות הדוד כפי שנקבע מראש בהסכם המתנה של המנוחה. האב הכחיש הטענות ביחס למצבו הנטען של הדוד וטען שהמסמכים ביחס לתוקפם מעלה הדוד טענות כיום נחתמו לפני שנים רבות, כאשר הדוד היה בן 55 שנים, בעל בעמיו. מדובר במסמכים שנערכו ונחתמו בשותפותו הפעילה של הדוד, הצדדים פעלו מכוחם ושינו מצבם לרעה על יסודם. לעמדתו פסק הדין בהליך הבוררות חסר כל נפקות והפנה לכך שהדוד נטל בהליך הבוררות חלק למרות מצבו הנטען ויכולותיו השכליות הנטענות. לדבריו, איש לא הטעה את הדוד ולא ניסה לנשלו מדבר, הדוד לא התקשר עקב טעות, לא היתה טעות ולא היתה הטעיה ושתיקתו כמו גם פועלו של הדוד מאז 1994 ועד היום, מדברים בעד עצמם.

35. עיקר טענות האיש: האיש והאישה נישאו ביום 27.8.88 ומנישואיהם נולדו להם 3 ילדים, כולם בגירים כיום. בתחילת דרכם המשותפת רכשו האיש והאישה דירה בXXXX באמצעות הלוואת משכנתא, אשר בהמשך נמכרה והצדדים הפכו להיות בעלי זכויות משותפות במשק, הכולל את בית המגורים החדש, בית המגורים הישן ושטחי חקלאות. על זכויותיהם במשק רובצות הלוואות ומשכנתאות אשר שולמו עובר לפרידה מחשבונם המשותף.

36. על רקע הסכסוך בין הצדדים "גורש" האיש מבית המגורים על ידי האישה. האיש פנה לדוד לפנות את יחידת מגוריו על מנת שהוא יוכל להתגורר בה עד לפירוק השיתוף במשק, אולם משלא נענה נאלץ לשכור דירה ולנקוט בהליכים המשפטיים. לטענת האיש התברר לו מב"כ הדוד שהאישה אוחדת בהסכם מתנה בו זכות שימוש אישית לדוד למשך כל ימי חייו וללא תמורה בביתו. לדבריו לא היתה לו כל ידיעה על כך, לא ברור האם מדובר במסמך אמיתי או מסמך שהוכן בדיעבד, ובכל מקרה למיטב ידיעתו וזכרונו מעולם לא נתן הסכמה לכך. משכך האיש עתר לפירוק השיתוף במשק בדרך של התמחרות בין בני הזוג, מבלי להמתין לאיזון המשאבים הכולל ולחילופין על ידי העמדתו למכירה בשוק החופשי.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

37. באשר לתביעותיהם של הדוד והאב, טען האיש שהאישה רקמה מזימה יחד עם בני משפחתה לנשלו מרכושו. לטענת האיש דין תביעתו של הדוד להידחות מטעמים של מעשה ביי"ד ו/או השתק עילה, שיהוי, התיישנות, חוסר תום לב והיעדר ניקיון כפיים, הגובלים גם בשימוש לרעה בהליכי משפט.
- לעמדתו הדוד אינו יכול לחזור בו בדיעבד מהסתלקותו מן העיזבון. האיש נהנה מההגנה הקבועה בדין כרוכש בתום לב של הזכויות במשק, כאשר מרכיב התמורה מתמלא על יסוד השקעותיו של האיש במשק משך שנות החיים המשותפות והמגורים במשק.
38. לדברי האיש במועד רכישת הזכויות במשק בשנת 2002 או בסמוך לכך הוצג לפניו מצג חד משמעי על ידי האישה והאב, עליו הסתמך, ולפיו הזכויות הועברו לאיש והאישה במתנה גמורה על מנת שיבנו במשק את ביתם, באופן מוחלט וכבעלים משותפים והם גם נהגו במשק מנהג בעלים במשק משך שנים, השכירו את המטעים ונטלו שכ"ד, מכרו זכות ל"בן ממשיך" וקבלו את התמורה. בתצהיר המתנה עליו הוחתם לא פורטה כל הסתייגות או תנאי ועותק הסכם המתנה שהאב חתם עם האישה התגלה לו רק תוך כדי ההליכים, והתברר לו בדיעבד שהסכם המתנה שהוצג לרשויות לא כלל תניה בדבר זכויות ברשות כביכול לדוד. משכך גם הוגשה על ידי האיש תלונה במשטרה. לדבריו סמך בעיניים עצומות על האישה והמסמכים שנערכו על ידה. לטענתו, למיטב הבנתו עד לפרוץ הסכסוך, מגוריו ושימושיו של הדוד בבית הישן היה סוג של מחווה לבן משפחה ולפנים משורת הדין לא נגבו ממנו בזמן אמת דמי שימוש בשל גילו וקרבת המשפחה. בזמן אמת לא היה ידוע לו על זכות שימוש מוקנית לדוד בבית הישן, ובכל מקרה זכות זו לא נרשמה וגם לא יכלה להירשם.
39. עיקר טענות האישה: לדברי האישה אין כל יריבות בינה לבין הדוד ומייד עם פרוץ הסכסוך בינה לבין האיש ניצבה לצידו של הדוד וטענה לזכותו למגורים במשק בו הוא מתגורר וזאת כל עוד הוא חפץ בכך ו/או עד אחרית ימיו, ללא כל תמורה. תביעתו של הדוד מעוררת תמיהה שכן הוא לקח חלק פעיל בכל ההליכים שהובילו למצב הקיים ולא פצה פיו. חלוף הזמן והעדר התגובה מצד הדוד, משקפים את הוויתור של הדוד על זכויותיו במשק ועל בית המשפט לדחות תביעתו על הסף.
40. לעמדתה אין בטענות הדוד לעניין מצבו הכללי והנפשי כדי לבסס עילת התביעה ואלו מבוססות על מצב נטען נוכחי בו בוצעה הבדיקה ואין היא משליכה על מצבו במועדים

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

הרלוונטיים בהם נערכו המסמכים והתרחשו האירועים נשוא התביעה. לטענת האישה, הדוד לא הראה כל רצון לממש את הזכויות במשק, והוא מסתיר את הסיבה האמיתית שגרמה לו לוותר על זכויותיו במשק והיא כי בשנים הרלוונטיות הוא קיים חיים משותפים עם בת זוגו, וגר עמה ועם בתם המשותפת במשק. משיחסי הצדדים לא עלו יפה חשש הדוד להיות חשוף לתביעה רכושית ולכן מתוך שיקול דעת קר החליט לוותר על הזכויות במשק לטובת זכות מגורים בו עד סוף ימיו. לדוד לא היה אכפת להעביר זכויותיו לאחיו מתוך ידיעה שאלה תופקדנה בידי האישה שתבנה בית מגורים נוסף במשק והוא יהיה מוגן. לדבריה הדוד חתם על כל המסמכים מרצונו החופשי תוך הבנה מלאה של מעשיו.

41. במישור היחסים בינה לבין האיש טענה האישה שהסכם המתנה של האב כלל תנאי מתלה בדבר זכות מגוריו של הדוד למשך כל ימי חייו, תנאי ממנו מתנער האיש. לטענתה לאיש אין זכויות קנייניות במשק, המשק ניתן לה במתנה, ולה בלבד, על ידי אביה, וכי התצהירים המתקנים את הסכם המתנה נועדו רק על מנת לאפשר גרירת הלוואת המשכנתא ועמידה בדרישות הסוכנות היהודית. לטענת האישה, זכויותיו של האיש במשק מתמצות בשווי בית המגורים החדש שנבנה בו מכספי משכנתא אותה נטלו בני הזוג, אשר אין מניעה וקושי להעריך את שוויין ולאזן. באשר לתביעתו של אביה, האישה לא חלקה על טענותיו של האב לעניין היקף המתנה שניתנה וזהות מקבלי המתנה, ואולם טענה כי דין טענותיו להיות מופנות כלפי האיש בלבד, אשר הוא זה שדרש את פינויו של הדוד מהמשק וכי האיש הוא גם זה שצריך לשאת בהחזר החובות לאב לבדו.

42. עמדת רשות מקרקעי ישראל, האגודה והסוכנות היהודית: לעמדת הגורמים המיישבים אין עילה או יריבות בין הדוד לבינם ומדובר בסכסוך משפחתי. על דרך הכלל צויין שהגורמים המיישבים יכבדו כל פסק דין שינתן על ידי בית המשפט, בכפוף לשמירה על נהליהם והחלטות מועצת מקרקעי ישראל, ותשלום כל התשלומים המתחייבים על פי דין ביחס לזכויות במשק.

ד. דיון והכרעה בתביעתו של הדוד

43. עילת התביעה של הדוד מבוססת על טענה של היעדר גמירות דעת וכן פגם ברצון בעת חתימתו על הבקשה לתיקון צו קיום הצוואה ותצהיר ההסתלקות, פגם המקים לו לטענתו זכות לחזור

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

בו מתצהיר ההסתלקות ולבטלו, מחמת טעות, הטעייה וחוסר תום לב מצד הנתבעים (ר' סעיפים 71 עד 80 לכתב התביעה של הדוד). לדבריו לו היה יודע שאין לו זכויות במשק ו/או בבית מגוריו ושהנתבעים יפעלו לסילוקו מביתו ומהמשק, לא היה מסתלק מעיזבון המנוחה. לאחר שבחנתי מכלול הטענות והראיות ביחס לתביעתו של הדוד, מצאתי שדין תביעתו של הדוד להידחות על כל חלקיה, וזאת ממספר טעמים חלופיים ומצטברים.

טענות עובדתיות ומשפטיות סותרות והשתק שיפוטי

44. הטעם הראשון והעיקרי לדחיית תביעתו של הדוד, נעוץ בדוקטרינת ההשתק השיפוטי. בהתאם לכלל זה, בעל דין מנוע ומושתק מלעלות טענות עובדתיות ומשפטיות סותרות מאלה שטען בהליך שיפוטי אחר, בו בית המשפט קיבל טענתו של אותו בעל דין בעת הכרעתו בהליך. על טיבה והיקפה של דוקטרינת ההשתק השיפוטי נקבע בפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 4224/04 בית ששון בע"מ נ' שיכון עובדים והשקעות בע"מ, פד"י נט 6, 625, בין היתר, כי:

"9. הטענה בדבר השתק שיפוטי יכולה להתעורר מקום שבו אחד מבעלי-הדין מעלה טענות עובדתיות או משפטיות סותרות באותו הליך עצמו או בשני הליכים שונים (ניתן לראות באיסור על העלאת טענות עובדתיות חלופיות כנגד אותו בעל-דין בכתב-טענות אחד משום דוגמה של השתק שיפוטי; האיסור קבוע בתקנה 72(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984). התכלית שמאחורי ההשתק השיפוטי היא למנוע פגיעה בטוהר ההליך השיפוטי ובאמון הציבור במערכת המשפט וכן להניא מפני ניצולם לרעה של בתי-המשפט (פרשת אינטרלגו [1], בעמ' 200; בעוד שתורת ההשתק מכוח מצג מתמקדת בצדדים ובמערכת היחסים ביניהם, הרי הדגש בהשתק השיפוטי הינו על היחס בין בעל-הדין לבין בית-המשפט. מכך אף נובע שתחולתו של ההשתק השיפוטי אינה מוגבלת למצב דברים שבו מדובר באותם מתדיינים בהליך הראשון ובהליך המאוחר... ואף אין דרישה שהצד האחר שינה את מצבו לרעה... זאת ועוד, טענה בדבר השתק שיפוטי יכולה לעלות בלא קשר לנושא המשפטי המהותי העומד על הפרק.

10. בפסיקתנו נקבע, בעקבות פסיקה אמריקנית, כי אחד התנאים לקיומו של השתק שיפוטי הינו הצלחה בהליך הקודם (ראו לדוגמה רע"א 6753/96 מ.ח.ת. בע"מ נ' פרידמן [7], בעמ' 422). כלומר, תנאי הוא שבעל-הדין שכלפיו נטען ההשתק

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

השיפוטי זכה בהליך הראשון על סמך טענה שאת היפוכה הוא טוען בהליך השני
(הכלל מכונה באנגלית Prior success rule, ובלשונו "כלל ההצלחה הקודמת").
הכלל האמור נובע מן החשש שתקבלנה החלטות סותרות על-ידי שני טריבונלים
שוניים (ראו Boyers supra [20], at p. 1253)..."

45. במקרה שלפני, לטענת הנתבעים הדוד חתם על תצהיר ההסתלקות הן מאחר והכיר ברצונה
של המנוחה לאורך השנים להקנות את הזכויות במשק לאישה, רצון שבא לידי ביטוי בהסכם
המתנה של המנוחה ובתצהיר למינויה של האישה כ"בת ממשיכה" במשק, והן מהטעם
שהדוד רצה להימנע ממצב בו זכויותיו או כל חלק בהם יוקנו לבת זוגו דאז. הדוד מצידו
הכחיש טענה זו מכל וכל וטען בתצהיר עדותו הראשית לפני כי:

"18. טענת אחי XXXX וטענת בתו XXX כי הם הצילו את המשק מבת זוגתי
המוסלמית איתה נהלתי זוגיות מספר שנים גם היא שקרית וחסרת בסיס שכן אנחנו
נפרדנו בהסכמה תוך שהיא קיבלה ממני כספים רבים – בדיוק בהתאם להסכמות
שהיו בינינו בזמן שנפרדנו".

46. גרסתו זו של הדוד נסתרה לחלוטין, לאחר שבמועד מאוחר לחתימת תצהיר עדותו הראשית
של הדוד מיום 21.2.16, אותרו המסמכים מתוך ההליך הרכושי אשר התנהל בינו לבין בת
הזוג ואלה הוגשו כראיה בתיק זה. מעיון בהליך הרכושי, הוברר שבת הזוג תבעה את הדוד
לאכיפת התחייבותו בהסכם החיים המשותפים להעניק לה את זכויותיו במשק. בכתב הגנתו
של הדוד, שנתמך בתצהירו מיום 20.11.00, הצהיר הדוד שאין לו כל זכות במשק וכי הזכויות
בו הועברו על ידי המנוחה לאישה בהסכם המתנה של המנוחה, בזו הלשון:

"8. הנתבע מכחיש האמור בסעיף 7 לכתב התביעה וטוען כי אינו בעל הזכויות במשק
נשוא סעיף זה והמשק רשום ע"ש אימו אשר הועבר בירושה לקרובי משפחתו.

....

10. הנתבע מכחיש את האמור בסעיף 9 לכתב התביעה ויוסיף ויטען כי אינו בעל
הזכויות בנחלה והתובעת היתה מודעת לעובדה זו בעת חתימת ההסכם וחרף כך
הנתבע חתם על ההסכם, דבר שיכול להעיד על מידת תמימותו ו/או טיפשותו".

47. בתצהיר עדותו הראשית של הדוד מיום 14.2.01 בהליך הרכושי מול בת הזוג, מוסיף ומצהיר
הדוד שבהסכם החיים המשותפים התחייב ביחס למחצית הזכויות במשק, אשר כלל אינו
שייך לו. כן טען הדוד שהמשק נשוא הסכם החיים המשותפים הועבר במתנה מהמנוחה לאשה

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

- 1 בהסכם המתנה של המנוחה מיום 4.11.94, ואף צירף העתקו. בסופו של יום ניתן כאמור פסק
2 דין בהליך הרכושי, ביום 21.10.02, בו דוחה בית המשפט את דרישת בת הזוג לאכיפת הסכם
3 החיים המשותפים ומקבל את גרסתו של הדוד ולפיה אין לו זכויות במשק.
4 48. לאור טענת ההגנה של הנתבעים, היה על הדוד למסור גרסה מלאה אודות ההליך הרכושי,
5 בפרט כאשר תצהיר ההסתלקות נחתם ביום 2.9.02, ועוד בטרם ניתן פסק הדין בהליך
6 הרכושי. אלא שהדוד לא עושה דבר מאלה בחוסר תום לב ובניגוד לחובת הגילוי החלה עליו
7 כבעל דין והמסמכים מההליך הרכושי נחשפו לפני רק בשלב חקירתו נגדית (ר' פרוטוקול
8 הדיון מיום 7.5.17 בעמ' 17). אני דוחה טענות הדוד לפיהן סבר שההליך הרכושי בינו לבין בת
9 הזוג כלל לא היה רלוונטי לבירור התביעה שלפני, שהרי הוא מסר בתצהיר עדותו הראשית
10 גרסה בעניין זה, אם כי גרסה אשר התבררה כלא נכונה, גרסה חלקית ומגמתית.
11
12 49. בחינת גרסאותיו של הדוד בהליכים השונים מעלה כי בעוד שבהליך שלפני מציג הדוד את
13 הסכם המתנה של המנוחה לאישה, כניסיון השתלטות נוסף של האישה על הזכויות במשק
14 ונישולו מהן, בהליך הרכושי מול בת הזוג הדוד מסתמך על אותו הסכם מתנה של המנוחה
15 כטענת הגנה ולטובת הדיפת תביעתה של בת הזוג, בנימוק שאין לו זכויות במשק. במילים
16 אחרות, בעוד שההליך הרכושי מול בת הזוג מתנהל כולו על בסיס טענת הדוד כי הוא נעדר
17 זכויות כלשהן במשק וטענתו מתקבלת, הרי שבהליך שלפני הוא טוען טענות הפוכות
18 וסותרות.
19
20 50. בעת ניהולו של ההליך הרכושי מול בת הזוג, כל זכות נטענת של הדוד במשק, ככל שהיתה לו
21 זכות כזו באותה נקודת זמן, לכאורה כבר התגבשה. הרי ההליך הרכושי מתנהל עשרות שנים
22 אחרי פסק הדין בהליך הבוררות שניתן בשנת '76, לאחר עריכת הצוואה של המנוחה מיום
23 4.1.88, לאחר חתימת הסכם המתנה של המנוחה ביום 4.11.94 ותצהיר המינוי לטובת האישה
24 ביום 7.9.94, לאחר פטירת המנוחה ביום 17.4.96 - ואפילו לאחר הוצאת צו קיום צוואה
25 לבקשת הדוד עצמו ביום 2.7.97. רוצה לומר, מדובר בהצהרה מפורשת של הדוד והודאה
26 בדבר היעדר קיומן של זכויות כלשהן במשק, מכל מקור שהוא, כאשר לאחריה אין דבר זולת
27 זכות מגורים במשק לכל ימי חייו מכוח הסכם המתנה של האב.
28
29 51. הדברים מקבלים משמעות רבה עוד יותר נוכח העובדה שבהליך הרכושי טוענת בת הזוג
30 מפורשות שמשפחתו של הדוד פועלת על מנת לנכס לעצמה את הזכויות במשק ולהבריח אותן

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 כך שלא יהיה לה בהן כל חלק. כלומר, הדוד מנהל את ההליך הרכושי מול בת הזוג בידיעה
2 שקיימת טענה כי משפחתו מנסה להשתלט על המשק וכן טענה להברחת רכוש, והוא מכחיש
3 טענות אלה - ונתלה ברצון המנוחה להעניק את הזכויות במשק לאישה, רצון אליו הוא
4 מתכחש בהליך שלפני.
5 52. הדוד נחקר לפני בעניין גרסתו בהליך הרכושי, ועדותו לא הניחה דעתי כלל ולא מצאתי ליתן
6 בה אמון. וכך העיד הדוד (ר' עמ' 108 לפרוטוקול מיום 17.5.17 החל משורה 6):
7 "ת. אני גם אמרתי לו את זה, הוא ניהל לי את העניינים וגם לא קיבלתי אצלו הסבר
8 הוא היה מגיש את הכל ורוב הדברים אני לא ידעתי. הוא ניהל לי את המשפט.
9 ש. איך העו"ד שייצג אותך בהליכים של xxx, XXXX ו- XXX ידעו לטעון טענות
10 עובדתיות בתיקים?
11 ת. הם הלכו לבדוק. יש עו"ד של xxx, הוא הלך לבדוק באגודה.
12 ש. לך יש את העו"ד שלך, אתה אמרת קודם שאתה באת אליהם סיפרת להם והם
13 כתבו מה שצריך ואין לך מושג ואתה לא מבין בזה?
14 ת. מה שביקשתי מהם הם כתבו וגם מה שהם ביקשו ממני להביא הבאתי להם.
15 ש. אתה זוכר מה סיפרת להם?
16 ת. עבר כל כך הרבה זמן, אני יכול לזכור? היא תבעה אותי וזה מה שהגשתי כנגד
17 התביעה.
18 ש. מה שהם כתבו אז זה היה לפי מה שסיפרת?
19 ת. הם שאלו אותי שאלות, הוא שאל אותי אם זה ככה, אני אמרתי זה ככה, לפי זה
20 הוא ידע מה לעשות."
21
22 הדוד ניסה להיתלות בבא כוחו דאז כמי שהוביל את קו ההגנה המשפטי בהליך הרכושי מול
23 בת הזוג מבלי להסביר לו דבר, אולם אני דוחה טענה זו. בא כוחו של הדוד ניזון ממסמכים
24 ומידע שהביא לו הדוד עצמו, לפי הודאתו. מדובר בבא כוח אשר ייצג את הדוד בהליך הרכושי
25 מול בת הזוג, ללא מעורבות או נגיעה של מי מבין הנתבעים. הדוד אינו יכול להסתתר מאחורי
26 הטענה שלא הבין את הנעשה בהליך הרכושי מול בת הזוג וכי מדובר במהלכים שנעשו
27 מאחורי גבו ולטובת אינטרסים של הנתבעים, כפי טענתו לפני ביחס לתצהיר ההסתלקות.
28 מדובר בטענותיו של הדוד עצמו, עליהן הצהיר בבית המשפט - ובית המשפט מצא ליתן בהן
29 אמון ובין היתר על יסודן דחה תביעתה של בת הזוג ביחס לזכויות במשק.
30

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

53. הדוד אף הודה בחקירתו הנגדית לפני שלא פעל לאחר פטירת המנוחה להשלמת העברת הזכויות במשק על שמו מכוח הצוואה, על רקע הקושי שהתעורר בסוכנות היהודית עם העובדה שבת זוגו דאז, אינה יהודיה.

דבר מכך לא נאמר על ידו במסגרת ההליך הרכושי מול בת הזוג, מה שמוביל למסקנה שהדוד ניהל הגנתו בהליך הרכושי באופן מחושב ומתוכנן, ומתוך הבנה מלאה של תוצאות מעשיו ר' עדותו בעמ' 74 לפרוטוקול מיום 7.5.17 החל משורה 6).

54. טענותיו של הדוד והתנהלותו בהליך הרכושי מול בת זוגו, על יסודן ניתן פסק הדין בהליך הרכושי, יוצרות אפוא מחסום שיפוטי מפני האפשרות העלאת טענות אחרות והפוכות מצידו של הדוד בהליך שלפני בעניין זכויותיו הנטענות במשק. על כן, גם אם הדוד טען במסגרת ההליך הרכושי מול בת זוגו טענות כוזבות, על מנת להבריא זכויותיו הנטענות במשק מבת זוגו, הרי ששיקולי תום לב, ניקיון כפיים ומדיניות שיפוטית, צריכים למנוע ממנו לטעון עתה טענה הפוכה בהליכים שלפני.

55. גם אם אומר שעובר למתן פסק הדין בהליך הרכושי מול בת הזוג, עדיין לא היה ברור מצב הזכויות במשק לאשורו - שכן אותה עת הזכויות במשק נותרו על שם המנוחה ברישומי הסוכנות היהודית, הרי שמצב הזכויות במשק היה כבר ברור לגמרי ובאופן סופי כאשר בת הזוג הגישה ביום 26.9.05 הליך נוסף כנגד הדוד להגדלת מזונות הקטינה (תמ"ש 3033/00). גם במסגרת הליך זה הכחיש הדוד קיומן של זכויות כלשהן במשק ושב והפנה לקביעות פסק הדין בהליך הרכושי בינו לבין בת הזוג מיום 21.10.02 לפיהן הוא נעדר זכויות כלשהן במשק. הדוד חזר על עמדה זו גם בדיון שהתקיים בהליך המזונות הנ"ל, ביום 29.5.06, שם טען באמצעות בא כוחו דאז ובנוכחות הדוד באולם בית המשפט, כי:

"מדובר באיש בן 60, עובד בעבודה עונתית, אין לו שום נחלה ולא היו לו

זכויות קניין".

כאמור, התביעה להגדלת המזונות הוגשה ביום 26.9.05, מועד מאוחר בהרבה למועד בו נחתם תצהיר ההסתלקות ביום 2.9.02 ומאוחר גם למועד בו כבר נרשמו מלוא הזכויות במשק על שם האשה והאיש ברשות מקרקעי ישראל ביום 11.3.03. כלומר, בשנים 2005 ו-2006 הדוד שב, מאשר ומצהיר שאין לו זכויות במשק, בניגוד לטענותיו בהליך שלפני. הדוד עושה זאת שעה שהוא אוזז בהסכם המתנה של האב מיום 5.12.02, וכפי שאפרט בהמשך פסק דיני

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

ביודעו ובהבינו גם שזכויותיו במשק מתמצות בזכות מגורים בלבד למשך כל ימי חייו, לאחר שהחזקה במשק נמסרה כבר לאיש והאשה והם הקימו בו את ביתם. בכל אותם הליכים הדוד מיוצג על ידי עורכי דין מטעמו, אשר פועלים לטובת הגנה על האינטרסים שלו, ללא מעורבות של מי מבין הנתבעים.

56. הדוד מעלה אפוא טענותיו לפי צרכיו ונוחותו, באופן מכוון וביודעין. טענותיו של הדוד נגועות בחוסר תום לב, הן עומדות בסתירה להכרעה שיפוטית קודמת בהליך הרכושי - ויש לראותו כמי שמושתק ומנוע מלהעלות טענות עובדתיות ומשפטיות סותרות בהליך שלפני. מכלול הראיות מצביע על כך שהדוד פעל באופן מודע בכדי להסיר מעליו את הסיכון שהזכויות במשק, כולן או מקצת, יוקנו לבת הזוג בדרך כלשהי, בדיוק כפי טענתם של האב והאשה. מדובר במהלכים מתוכננים כאשר במהלך השנים הדוד חותם פעם אחר פעם על בקשות ותצהירים לצורך הדיפת טענותיה של בת הזוג, כך שאין לפני כשל נקודתי בשיקול דעת המותיר ספק כלשהו ביחס לכוונתו של הדוד ותום ליבו, כפי שניסה הדוד לטעון בסיכומיו. נוכח האמור, הדוד אינו יכול היום לבוא בשערי של בית המשפט ולטעון שעקרונות של צדק והגינות צריכים להביא לקביעה שהמשק שייך לו. די בקביעה כי נוצר בנסיבות העניין השתק שיפוטי כלפי הדוד, כדי להביא לדחיית טענותיו של הדוד לקיומן של זכויות במשק ממקור כלשהו ולבטלות תצהיר ההסתלקות וצו קיום הצוואה המתוקן.

היעדר גמירות דעת, טעות והטעייה

57. בכתב התביעה טוען הדוד שחתם על תצהיר ההסתלקות מתוך טעות ועקב הטעייה מצידם של הנתבעים, כי הוא לא הבין שהוא מוותר על זכויותיו במשק וכי לו הבין שניתן יהיה לפנותו מהמשק לא היה חותם על תצהיר ההסתלקות.

58. צד לחוזה, לרבות המתחייב בהתחייבות חד צדדית, שחותם על המסמך מבלי שקרא אותו או לדבריו תוך הסתמכות על צד ג' שסיביר לו את תוכנו, אינו יכול להיבנות מהטענה להפרת חובת הגילוי, שהרי לא נתן לומר כי צד לחוזה של קראו, הוטעה (ר' למשל ע"א 9044/04 מיסטר מאני ישראל נ' יצחק צוניאשווילי (ניתן ביום 24.6.07, פורסם בנבו). חזקה היא, שבעת חתימתו של אדם על מסמך, מהווה הדבר עדות מפורשת לכך, שנתן הסכמתו לתוכן

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

המסמך, לאחר שקרא והבין אותו (ר' למשל רע"א 11519/04 יפה לבקוביץ נ' בנק הפועלים בע"מ (ניתן ביום 7.7.05, פורסם בנבו).

דין זהה חל על מי שחתם על מסמך תוך הסתמכות עיוורת על אחר ולא תישמע מפיו טענה בדבר בטלות החוזה או הפעולה (ר' ע"א 467/64 שוויץ נ' סנדור, פד"י יט (2) 113 (פורסם בנבו) וע"א 413/79 אדלר חברה לבניין נ' מנצור, פד"י לד (4) 29 (פורסם בנבו)).

59. במקרה בו החותם על המסמך "לקוי בדעתו", ספק האם המבחן האובייקטיבי "הרגיל" של בחינת הגילוי החיצוני האובייקטיבי של גמירות הדעת, מספיק. במקרה כזה, ההנחה המבוססת על ניסיון החיים כי החתימה היא הצהרה ברורה של כוונה נחלשת (ראו ע"א 3601/96 בראשי ואח' נ' עיזבון המנוח זלמן בראשי ז"ל, פ"ד נב(2) 582 (פורסם בנבו)). אולם, לא כל מקרה של הפרעה בשיפוט ובשיקול הדעת מוביל למסקנה בדבר שלילת כושרו של החותם להתקשר בחוזה ולא בהכרח נשללת גמירות הדעת אשר נדרשה מצידו לחתום על המסמך שבמחלוקת, כך שיש לבחון כל מקרה וחוזה לגופו (ר' ע"א 226/87 אחמד זועבי נ' עבוד ניקולא, פ"ד מג(1) 714 (פורסם בנבו)). הנטל להוכיח קיומה של לקות או הפרעה, אשר שללה את כושרו וגמירות הדעת של החותם לערוך את המסמך, רובץ על כתפיו של הטוען זאת, כאשר נטל זה כבד יותר מנטל ההוכחה "הרגיל" במשפט האזרחי (ר' ע"א 1548/96 בנק איגוד לישראל בע"מ נ' זהבה לופי, נד(2) 559 (פורסם בנבו)).

60. באשר לטענת הטעות, נקבע בסעיף 14 א. לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג, 1973 (להלן: "חוק החוזים") כי: "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני ידע או היה עליו לדעת על כך, רשאי לבטל את החוזה."

באשר לביטול חוזה בשל הטעיה, נקבע בסעיף 15 לחוק החוזים כי: "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעיה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה; לענין זה 'הטעיה' – לרבות אי-גילויין של עובדות אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן". גם בעניין זה רובץ הנטל להוכחת הטענה על כתפי הצד הטוען זאת. במקרה שלפני, לאחר שבחנתי מכלול הראיות מצאתי לקבוע שהדוד לא עומד בנטל המוטל עליו, לא בענין טענת היעדר גמירות הדעת ולא בענין טענת הטעות וההטעייה, ואסביר.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

61. הטענה של הדוד בתצהירו ולפיה הוא נעדר גמירות דעת בעת חתימת תצהיר ההסתלקות וכי הוא חתם כתוצאה מטעות והטעייה, לא הופיעה בטענותיו במענה לדרישת הפינוי אשר נשלחה אליו ע"י האיש ביום 22.9.13. במענה לדרישתו של האיש, השיב הדוד במכתב בא כוחו מיום 14.10.13 כי (ר' נספח 3 לכתב ההגנה של האיש):

1" מרשי דוחה את תוכנו של מכתבך מכל וכל.

2. מרשי אוחז בהתחייבות בלתי הדירה להמשיך ולהתגורר בבית המגורים בו הוא מתגורר ללא תמורה למשך כל חייו.

3. התחייבות זו נחתמה כבר ביום 5/12/2002 והיא בבחינת תנאי בלעדי לא היו הזכויות מועברות במתנה על ידי האב XXX (נותן המתנה) לבתו הגב' XXX – (מקבלת המתנה)."

בדומה לכך גם במכתב התשובה של בא כוחו של הדוד מיום 22.10.13 לא הועלתה כלל טענת ההטעייה, ולא הועלתה טענה לפיה הדוד לא הבין את משמעות המסמכים עליהם חתם, אלא רק שהדוד הסכים לוותר על זכויותיו בעיזבון בידיעה שמוקנית לו זכות מגורים במשק למשך כל ימי חייו (ר' נספח 4 לכתב ההגנה של האיש):

3". בבסיס הסכמתו של מרשי להסתלק מזכויותיו בנחלת אמו אותן העניקה לו בצוואתה עמדה הידיעה כי הוא ישאר לגור בבית מגוריו הבנוי בנחלה עד יום מותו.

4. חזקה עליו כי לא היה מוותר על זכויותיו בנחלה אלמלא התחייבות בלתי חוזרת שניתנה לו ושהועלתה על הכתב בהסכם המתנה שנחתם בין מר XXX ובתו XXXX".

62. באותה נקודת זמן, הדוד עצמו אינו מעלה בדעתו לטעון טענה לטעות והטעייה מצד הנתבעים. בזמן אמת הדוד טוען לזכות מגורים בלתי הדירה בלבד במשק, מכח הסכם המתנה של האב ואף מבהיר שכך הבין את זכותו ומעמדו במשק, ובכך שומט גם את הטענה להיעדר גמירות דעת להסתלק מכל זכויותיו במשק. לכך יש להוסיף שכתב התביעה ותצהיר עדותו הראשית של הדוד ככל שהם נגעו לנסיבות חתימת תצהיר ההסתלקות והבקשה לתיקון צו הירושה, היו דלים ובלתי מפורטים.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

לא היה ניתן להסיק מעדותו של הדוד מה היו נסיבות חתימת תצהיר ההסתלקות, מה נאמר לדוד במעמד החתימה, מה היה אומד דעתו בעת החתימה על התצהיר וביחס לאיזה עובדה הוא הוטעה בכלל. כך למשל לעניין הטעות הנטענת, נאמר בסעיף 16 לתצהירו של הדוד כי:

"16. אני מעולם לא התכוונתי לוותר על המשק אותו ירשתי מהוריי ואשר חלק גדול ממנו, מחצית ממנו, נקנתה, על ידי בעבודה ובכסף – כפי שנפסק על ידי הבוררים בפסק דינם מיום 24/3/1976".

אלא כפי שהוכח המראיות, הדוד כלל לא פעל למימוש זכויותיו הנטענות מכוח פסק הדין בהליך הבוררות ונראה אף שזנח אותן בהתנהגותו, כך שספק רב שערב חתימת תצהיר ההסתלקות סבר הדוד בתום לב שמוקנות לו זכויות במשק מכוח פסק דין זה.

63. פסק הדין בהליך הבוררות מיום 24.3.76, הינו פסק דין אשר נתן על ידי הועדה המשפטית המרכזית של תנועת מושבי העובדים בישראל, אשר שימשה כמוסד בוררות בסכסוכים שהתגלעו בין היתר, בין חברי אגודות חקלאיות. הליך הבוררות עסק בתביעות הדדיות בין המנוחה והדוד מצד אחד לבין המנוח מצד שני, ביחס לחלוקת הזכויות במשק. הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל לא היו צד להליך הבוררות וגם לא ניתנו במסגרת פסק הדין הוראות לגורמים המיישבים לרישום הזכויות במשק על שם הדוד והמנוחה, ביחס חלוקה כזה או אחר.

64. בעקבות פסק הדין בהליך הבוררות ועל פי הוראותיו, חתמו המנוחה והדוד על "כתב אישור והתחייבות", בו נטלו על עצמם את כל ההתחייבויות והזכויות של המשק, לרבות כלפי המושב והסוכנות היהודית והתחייבות לשיפוי המנוח, בגין כל הפסד או נזק שיגרם לו, כתוצאה מהפרת התחייבות זו. כן התחייבו הדוד והמנוחה לשאת בכל עלות הכרוכה בגין העברת הזכויות במשק על שמם (ר' **נספח 3 להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16**). כתב התחייבות זה דווח לסוכנות היהודית במכתבו של ב"כ המנוח מיום 7.3.78, אולם לא דובר במכתב זה דבר וחצי דבר לעניין העברת הזכויות בפועל על שם המנוחה והדוד ויחס החלוקה ביניהם, אין מדובר במסמך של הגורמים המיישבים והוא תולדה של הוראות פסק הדין בהליך הבוררות (ר' **נספח 2 להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16**).

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

65. הדוד גם לא פעל על פי פסק הדין בהליך הבוררות ולא טען לזכויות מכוחו במשק. כך עולה מפניית האגודה לסוכנות, ביום 3.12.78, בבקשה להעביר את הזכויות במשק ע"ש המנוחה בלבד, בצינה כי הדבר נעשה "...מאחר והתגרשה מבעלה ואנו רואים בה כמחזיקה בלעדית של המשק הנ"ל", ובהפנותה לאותו כתב אישור ההתחייבות עליו חתום גם הדוד (ר' נספח 4 להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16).

בהמשך, ביום 28.2.79, המנוחה לבדה חותמת על הצהרה והתחייבות בנוסח המקובל בסוכנות היהודית בדבר קבלת מלוא הזכויות במשק, ללא כל זכר לחלקו של הדוד (ר' הצהרה והתחייבות המנוחה לקבל הזכויות במשק מיום 28.2.79 - נספח 1 לכתב הגנת הסוכנות היהודית). גם בכתב ההגנה מבארת ומבהירה הסוכנות היהודית שהזכויות במשק נרשמו במלואן ע"ש המנוחה אגב גירושיה מהמנוח ומכוח אותו כתב הצהרה והתחייבות מיום 28.2.79 (ר' סעיף 10 לכתב הגנת הסוכנות היהודית 28.2.79).

66. הדוד לא טען במסגרת ההליכים שלפני לטעות ברישום הזכויות במשק בספרי הסוכנות היהודית ולא התבקש כל סעד בעניין זה. הדוד גם לא טען שאמו המנוחה רימתה אותו או נישלה אותו מזכויותיו מכוח פסק הדין בהליך הבוררות. אך יתר על כן, הוברר שבדיון שהתקיים מלפני המשקם ביום 8.5.97, טען הדוד שהוא פעל למחיקת שמו מרישומי הסוכנות היהודית בגלל הליכים משפטיים שניהלה כנגדו האגודה, בזו הלשון (ר' נספח ט' 3 לכתב התביעה של הדוד):

"הדוד: עד היום לא קיימתי את הצוואה ולא פניתי לבית הדין הרבני ולבימ"ש מחוזי. אין בידי כל אישור שהמשק הוא על שמי. גם באגודה המשק לא רשום על שמי. המשק היה על שם אמא. מחקתי את שמי בסוכנות אצל אאא בגלל משפטים שהאגודה ניהלה נגדי. עד היום משק לא רשום על שמי." (הדגשה שלי – ו.ר.ר.).

לאור כל האמור לעיל, קשה אפוא להלום את הטענה הנשמעת מפיו של הדוד כיום שתצהיר ההסתלקות נחתם על ידו מבלי שהיתה לו כל כוונה לוותר על זכויותיו מכוח פסק הבוררות.

67. בכתב התביעה טען הדוד גם למעמד של "בן ממשיך" במשק הוריו (ר' סעיף 59 לכתב התביעה). גם בעדותו לפני טען הדוד לזכויות במשק מתוקף מעמדו כ"בן ממשיך" במשק

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

הוריו, מבלי שהוא מבאר מתי בוצע אותו מינוי נטען (ר' פרוטוקול מיום 7.5.17 בעמ' 73 החל
משורה 12).

כעולה מעמדת רשות מקרקעי ישראל והסוכנות היהודית בהליך המרצת הפתיחה, בחוזה
המשבצת הרלוונטי החל על הזכויות במשק, הייתה קיימת האפשרות העקרונית למנות "בן
ממשיך" במשק זה (ר' נספח 8 לתצהיר הדוד). אלא שאין חולק שהדוד לא טען בשום שלב כי
נחתמו מסמכים על ידי ההורים או מי מהם למינויו כבן ממשיך במשק, אין חולק שלא קיים
תיעוד או רישום של מינוי כזה בין בספרי האגודה ובין בסוכנות היהודית וברשות מקרקעי
ישראל, ולאחר פטירת המנוחה לא ניתן היה בדיעבד גם לבצע מינוי כזה. לאור זאת, לא ניתן
גם לקבל את הטענה שבעת חתימת תצהיר ההסתלקות, הדוד סבר שהוא מוותר על זכויות
במשק מכוח מעמד של "בן ממשיך".

68. הדוד פעל משך מספר שנים מול האגודה והסוכנות היהודית לרישום הזכויות במשק על שמו
מכוח צוואת המנוחה, אלא שבניגוד לטענתו של הדוד בכתב התביעה, רישום זה מעולם לא
הושלם. האגודה הודיעה על קבלת הדוד כחבר אגודה ונתנה הסכמתה להעברת הזכויות
במשק על שמו לאחר פטירת המנוחה, אולם ציינה כי ההעברה זו כפופה להסכמת הגורמים
המיישבים (ר' פרוטוקול ועד האגודה מיום 11.8.97 – נספח י' לכתב התביעה של הדוד; ר'
גם מכתב האגודה למשקם מיום 2.9.97 – נספח יא' לכתב התביעה של הדוד). באשר
לרישום בסוכנות, כעולה ממכתב הסוכנות היהודית לדוד מיום 14.8.00, נמסר לדוד שרק
לאחר קבלת אישור רשות מקרקעי ישראל לבקשה להעברת הזכויות במשק, תטופל הבקשה
להסדרת הזכויות במשק בסוכנות (ר' נספח יב' 1 לכתב התביעה של הדוד). דברים דומים
עולה גם מכתב הסוכנות היהודית לדוד מיום 27.11.01, בו התבקש הדוד להפנות בקשתו
להעברת הזכויות במשק לרשות מקרקעי ישראל, תוך שצוין שרק לאחר קבלת הסכמת רשות
מקרקעי ישראל יהיה עליו לחזור לסוכנות לטובת השלמת העברת הזכויות במשק על שמו (ר'
נספח יב' 4 לכתב התביעה של הדוד).

69. מעבר לכך, בהליך המרצת הפתיחה טענה הסוכנות היהודית שהזכויות במשק אינן ברות
הורשה וכפועל יוצא אינן חלק מעיזבון המנוחה, כך שאין בצוואה ובצו קיום הצוואה כדי
להקנות זכויות לדוד במשק. הסוכנות היהודית אף הוסיפה והבהירה שהעברת הזכויות
במשק לאחר פטירת המנוחה, צריכה להתבצע בהתאם להוראות הסכם המשבצת ועקרונות

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

סעיף 114 לחוק הירושה, תשכ"ה – 1965, מה שטרם נעשה במקרה זה והזכויות במשק לא נרשמו על שם הדוד. (ר' כתב תשובת הסוכנות היהודית להליך המרצת הפתיחה – נספח 6 לתצהירו של הדוד).

כך יוצא שערב חתימת תצהיר ההסתלקות, הזכויות במשק במלואן היו רשומות ע"ש המנוחה ברישומי הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל, ולא על שמו של הדוד כפי הנטען בכתב התביעה. נקודת המוצא הרעיונית בכתב התביעה ולפיה הזכויות במשק היו שייכות לדוד ערב חתימת תצהיר ההסתלקות, אינה ברורה ומובהקת כלל וכלל, וכפועל יוצא היא גם משליכה על עוצמת טענת היעדר גמירות הדעת והטעות.

70. באשר לנסיבות חתימת תצהיר ההסתלקות, הדוד טען בסעיף 25 לתצהירו שהוא הוחתם על המסמכים מבלי להבין את תוכנם, כאשר לטענתו מי שהחתים אותו על המסמכים זו היתה XXXX אשתו של האב ואמה של האישה. מתצהירו של הדוד עולה אפוא טענה שהוא לא הבין את משמעות המסמכים עליהם חתם וכי הוא לא התכוון לוותר על זכויותיו במשק. בשום מקום בתצהיר לא נשמעת הטענה שהדוד הוטעה לחתום על תצהיר ההסתלקות תוך שנטען בפניו על ידי מי מבין הנתבעים או מטעמם, שמדובר במסמכים בעלי תוכן או משמעות אחרים ושונים מכפי שרשום בהם. הדוד אינו מוסר כל גרסה מה נאמר לו על ידי הגב' XXXX ומתי, ולמצער מה לשיטתו היה תוכנם של המסמכים עליהם חתם בשעתו. שעה שעילת התביעה כולה נשענת על טענות של היעדר גמירות דעת, טעות, הטעייה, חוסר תום ומרמה ולא נאמר דבר בעניין זה בתצהיר, הרי שאין בגרסתו הדלה של הדוד עצמו כדי לבסס עילת התביעה.

71. גרסתו של הדוד גם עוררה קושי ולא מצאתי ליתן בה אמון. כך למשל, בחקירתו הנגדית טען הדוד לפני כי בעת שחתם על תצהיר ההסתלקות סבר שהדבר נועד על מנת לאפשר לאשה ליטול משכנתא למטרת בניית הבית במשק, ולא מעבר לכך. מלבד העובדה שטענה זו לא נזכרה כלל בכתב התביעה וגם לא בתצהיר עדותו הראשית של הדוד, אין בגרסה זו כדי לספק כל הסבר מדוע הדוד לא נהג במשק מנהג בעלים במשך כל השנים מאז נחתם תצהיר ההסתלקות, היינו במשך 12 שנים! להיפך, הוכח לפני שהאישה והאיש הם אלה שבנו את ביתם במשק ללא כל מעורבות של הדוד. האישה והאיש הם אלה שמימשו את הזכויות להקצאת מגרש נוסף בהרחבה מכוח זכותם במשק, ולא הדוד - ועל פי הודאתו של הדוד הוא ידע על מכירת המגרש 3-4 שנים עוד בטרם קבלת דרישת הפינוי (ר' נספחים 65 ו-66

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16 (ר' עדותו של הדוד בעמ' 92 לפרוטוקול מיום 7.5.17 החל שורה 1 עד 8):

"ש: זאת אומרת שאתה עכשיו מתקן את מה שאתה אומר, הואיל ומכירת המגרש תמורת 150 אלף דולר תקופה שקדמה, אני מדברת כעת על מועדים, מאחר ועובדתית מכירת המגרש קדמה למועד הסכסוך בין בני הזוג ולמועד שקיבלת מכתב שבו נדרשת לפנות את הבית, אז כנראה המועד שידעת על ה"רמאות" היה עוד לפני שקיבלת את המכתב.

ת: לא. על מכירת השטח ידעתי.

ש: אני רוצה להבין מה אתה טוען, ואני עדיין לא מבינה מה אתה טוען, האם ידעת על הרמאות שנודע לך על מכירת המגרש או במועד שקיבלת את המכתב של האיש.
ת: כשהוא שם לי את המעטפה זה היה לי יותר ברור שהסיפור הוא גמור. "

72. הוכח לפני גם שהדוד קיבל הסבר לגבי מהותו ותוכנו של תצהיר ההסתלקות בטרם חתימתו על עליו מעו"ד XXX, שגם ערך את הסכם המתנה של המנוחה וייצג בהליך המרצת הפתיחה וגם חברו של הדוד, מר XXXX, הסביר לדוד משמעות המסמכים עליהם חתם (ר' עדותו בעמ' 22 לפרוטוקול מיום 19.5.16 החל משורה 7). עו"ד XXX שזומן להעיד לפני מטעמו של הדוד, העיד בחקירתו הנגדית שבטרם חתימה על כל תצהיר הוא מסביר את משמעות המסמך ומאמת את חתימת התצהיר לפניו ושכך גם נהג בעניינו של הדוד (ר' בעמ' 125 לפרוטוקול מיום 29.10.17 החל משורה 15):

"ש: זאת אומרת שתוכל לאשר לי שכל הטענות של הדוד שנשמעו כשלא היית בדיונים הקודמים שאני מספרת לך עליהם, לפיהם בשורה אחרונה הוא לא מכיר אותך, מעולם הוא לא חתם בפניך, לא פגש אותך, היום זו פעם ראשונה כמו ששמענו, ולמעשה לכאורה על הפעולות שנעשו על ידך בשמו, זה בכלל קומבינה בגלל שהאישה עבדה אצלך, זה שקר מוחלט נכון.

ת: זה שקר מוחלט, ויותר מזה, הכרתי את האיש והוא הכיר אותי לא רק מתוך המשרד, גם באירועים אני הייתי כשנולדו הילדים של האישה, והאיש יכול לאשר. אני לא מבין את הקו שמוליכים אם לכאורה אני בכעס עם האישה, אני ישים את השקר כדי לכסות, אני לא מבין את הכיון. אני מכיר את האיש הוא ידע היטב שלב שלב מה עושים, מה השיקולים שלו, למה עשה כל אחד מהדברים שישאר אצלו."

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1
2 (ר' גם עדותו בעמ' 126 לפרוטוקול החל משורה 31, ובעמ' 127).

3 למרות שהדוד הוא זה זימן את עו"ד XXX למתן עדות, לא הופנתה אליו ולו שאלה אחת
4 בחקירה ביחס להסבר שנתן לדוד עובר לחתימתו על המסמכים הנ"ל והאם תצהיר
5 ההסתלקות נחתם לפניו, כך שעדותו של עו"ד XXX בחקירה נגדית, כלל לא נסתרה. מאחר
6 והנטל להוכחת הטענה ולפיה לדוד לא היתה גמירות דעת לחתום על תצהיר ההסתלקות וכי
7 הוא טעה והוטעה בעת חתימת תצהיר ההסתלקות, היה מונח לפתחו של הדוד, יש לזקוף
8 מחדל זה לחובתו.

9
10 73. אני דוחה טענתו של הדוד ולפיה מעולם לא פגש בעו"ד XXX. תצהיר ההסתלקות אינו המסמך
11 האחד והיחיד אשר אומת על ידי עו"ד XXX וכפי שעו"ד XXX העיד הוא גם זה שדאג להחתים
12 את הדוד על הסכם המתנה של המנוחה וגם על התצהיר למינוי האישה כ"בת ממשיכה",
13 מסמכים שהדוד לא חלק על אמיתות תוכנם והם נערכו שנים רבות לפני חתימת תצהיר
14 ההסתלקות, במהלך שנת 1994. גם במענה לחקירתו על ידי ב"כ הדוד עמד עו"ד XXX על
15 טענותיו בדבר היכרותו את הדוד (עמ' 117 לפרוטוקול מיום 29.10.17 החל משורה 8). נוכח
16 העובדה שעו"ד XXX גם דאג להחתים את הדוד על הסכם המתנה ותצהיר המינוי של האישה
17 כבת ממשיכה, מצאתי ליתן אמון בעדותו בעניין זה ולהעדיפה על פני גרסתו של הדוד.

18
19 74. טענת הדוד ולפיה הוחתם על מסמכי הבקשה להסתלקות מעיזבון המנוחה בפקס, מטעה שכן
20 אין מדובר כלל בחתימה על תצהיר ההסתלקות (ר' סעיף 17 לתצהיר עדותו הראשית).
21 הבקשה אשר נשלחה למקום עבודתו של הדוד ביום 24.10.02 (ר' נספח 4 לתצהירו), לא היתה
22 הבקשה לתיקון צו קיום הצוואה גופה מיום 29.9.02 וגם לא תצהיר ההסתלקות אשר נחתם
23 ואומת בפני עו"ד XXX ביום 2.9.02 (ר' נספח 44 ו- 45 להודעת הדוד מיום 22.2.16).

24
25 המסמך אליו מפנה הדוד, היה בקשה בכתב אשר הוגשה לתיק העיזבונות בעקבות קבלת עמדת
26 האפוטרופוס הכללי מיום 16.10.02 ולפיה אין לו כוונה להתערב בהליכים ולפי גרסת הדוד
27 עצמו האישה שלחה את עותק הבקשה רק ביום 24.10.02, היינו כחודש לאחר פתיחת ההליך.
28 אין מדובר בבקשה גופה וגם לא בתצהיר ההסתלקות, אשר לא היתה כל מניעה לחתום עליה

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 שלא מלפני עו"ד. לכך יש להוסיף כי ע"ג מכתב הלוואי ששלחה האישה לדוד ביום 24.10.02
2 צוין באופן מפורש כי מדובר במסמך הנדרש לטובת קבלת "צו ירושה מתוקן וסופי הקובע
3 כי היורש של הנחלה הוא XXXX".

4 גם תצהיר ההסתלקות אשר הציג הדוד כנספח 3 לתצהיר עדותו הראשית, כלל אינו התצהיר
5 אשר בסופו של יום הוגש לתיק בית המשפט בתמיכה לבקשה לתיקון צו קיום הצוואה, שהרי
6 תצהיר ההסתלקות המאומת והחתום מיום 2.9.02 צורף כנספח 44 להודעת הדוד על הגשת
7 מסמכים.

8
9 75. הסכם המתנה של המנוחה וכן התצהיר למינוי האישה כבת ממשיכה במשק, מבססים גם הם
10 גרסת הנתבעים ולפיה לאחר עריכת הצוואה, ביקשה המנוחה להקנות את הזכויות במשק
11 דווקא לנכדתה/האישה, תוך הבטחת זכות המדור של הדוד למשך כל חייו ובכך למצות
12 זכויותיו של הדוד במשק. בעת שהדוד חותם על תצהיר ההסתלקות, הוא מודע אפוא לכך
13 שהמנוחה חתמה על מסמכים מאוחרים לצוואתה מיום 4.1.88 ולפיהם היא מעניקה זכויותיה
14 במשק במתנה לאישה וכן על תצהיר למינוי האישה כ"בת ממשיכה" במשק, מסמכים עליהם
15 הוא חתום בעצמו. על פי עדות האישה והאב רצון המנוחה הוא גם זה שעמד לנגד עיניו של
16 הדוד בעת החתימה על תצהיר ההסתלקות וגם מאחורי הניסיון באחד מהשלבים למנות את
17 האישה כבת ממשיכה של הדוד במשק, מה שלא צלח. המכנה המשותף של הסכם המתנה של
18 המנוחה, של המרצת הפתיחה ושל הסכם המתנה של האב, הינו אחד. בכולם מתמצות
19 זכויותיו של הדוד במשק בזכות מגורים בלבד למשך כל ימי חייו, ולא מעבר לכך. עיתוי
20 חתימת הסכם המתנה של האב, ביום 5.12.02, ימים בודדים לאחר תיקון צו קיום הצוואה
21 ביום 28.11.02, הוא המעיד על הקשר והזיקה בין ההסתלקות לבין זכות המגורים של הדוד,
22 אשר הובטחה באמצעות מסמך נפרד בהתאם להבנות הפנים משפחתיות.

23
24 76. מהראיות בהן מצאתי ליתן אמון עולה שהדוד ידע והבין שבחתימתו על תצהיר ההסתלקות,
25 הוא מוותר על כל זכות במשק וכי זכויותיו מתמצות בזכות מגורים בלבד למשך כל ימי חייו
26 ולמצער הדוד לא עמד בנטל להוכיח אחרת. תצהיר ההסתלקות היה האחרון בסדרה של
27 מסמכים קודמים עליהם חתם הדוד בהזדמנויות שונות, כך שאין מדובר במחטף או פעולה
28 חפוזה כלשהי, אלא מסכת הבנות והסכמות פנים משפחתיות שנוצרו והתבססו משך שנים.
29 מנגד הדוד לא יכול היה להצביע ולו על עובדה אחת לא נכונה אשר נמסרה לו, אשר בגינה
30 חתם על המסמכים מבלי שהבין משמעותם ותוכנם, ואני דוחה טענה זו.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

77. אמנם הדוד פרע חלק מחובות המשק, לאחר הסדר מול המשקם, ואולם מדובר בחובות שנוצרו בתקופת הפעלת המשק על ידו וגם זאת נעשה בתקופה בה רצה לפעול לרישום הזכויות על שמו, מהלך שזנח על ידו בשלב מאוחר יותר נוכח הרצון להבריח את הזכויות במשק מבת הזוג (ר' בהקשר זה עדותו של האב בעמ' 15 לפרוטוקול מיום 18.5.17 החל משורה 1). טענת הניצול כלל לא הוכחה ונראה שבזמן אמת הדוד לא החזיק בעמדה זו כלל. ראוי גם לזכור שבאותן שנים ועל פי הודאתו של הדוד הוא אינו מתגורר במשק, לא מתקיימת בו פעילות משקית והוא לא מפעיל אותו וזאת בשונה מהמצב בעבר (ר' עדותו בעמ' 77 לפרוטוקול מיום 7.5.17 החל משורה 1; ר' עדות מצהיריו של הדוד לעניין הפעלת המשק). על פי עדותו של הדוד עצמו הוא זכה למעטפת משפחתית אוהבת ומסורה, מצד הנתבעים משך כל השנים, והשבר שנוצר היה על רקע פעולות בהן נקט האיש, בעוד האב והאישה מעולם לא התכחשו לדוד ולזכות מגוריו.

78. חו"ד של ד"ר XXX: הדוד ביקש לבסס טענתו להיעדר גמירות דעת, טעות והטעייה על הטיעון ולפיו הוא חסר בהשכלתו וביכולתו השכלית. בעניין זה תמך הדוד טענותיו בחו"ד מומחה מיום 15.7.14 של ד"ר XXX, פסיכולוג קליני והתפתחותי אשר קבע בחוות דעתו כי ממצאי הבדיקה של הדוד מעידים על תפקוד שכלי גבולי, שבעיקרו הוא מתחת לנורמה (להלן: "חו"ד") (ר' נספח 1 להודעת הדוד על הגשת מסמכים מיום 22.2.16). בהתאם לחו"ד תפקודו של הדוד מאופיין בקיומן של לקויות נוירו-קוגניטיביות רבות הבאות לידי ביטוי בהפרעות קשב, לקות בקואורדינציה הדרושה לביצוע מטלות כגון כתיבה, דבקות בחשיבה, לקות בתפיסת כיוונים במרחב ובניתוח נתונים חזותיים - ולקות בתהליכי הזיכרון, מה שגרם גם ללקויות למידה. על פי חו"ד הממצאים מעידים על קשיי קריאה ובעייתיות חמורה בהבנת הנקרא, הפרעה בתהליכי הקשב והריכוז, נטייה להיסח דעת וחוסר תשומת לב לפרטים. לעמדת המומחה "...בראיה כוללת של תפקודו השכלי, הלימודי והנפשי – ניתן לומר בוודאות כי אנשים במצבו עלולים להיות קורבן של מעשה הונאה שנעשים ע"י אנשים מתוחכמים מהם" (ר' עמ' 9 לחו"ד).

79. הנתבעים לא הביאו חו"ד אחרת לסתור, כך שהקביעה ולפיה אובחן הדוד כבעל תפקוד שכלי גבולי, לא נסתרה ואני מקבלת אותה. אלא שבניגוד לעמדת הדוד, אני סבורה שיש בחו"ד

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 כדי לסתור את הממצאים אשר קבעתי ביחס לידיעתו ומידת הבנתו של הדוד שהוא נותר בעל
2 זכות מגורים במשק בלבד לאחר חתימת תצהיר ההסתלקות ולא היה בה כדי להרים את
3 הנטל הראיתי המוגבר המוטל על כתפיו של הדוד.
4 חוות הדעת מהווה ראיה אחת מבין מכלול הראיות אשר הונחו מלפני ולצד קביעות חו"ד
5 בדבר תפקוד שכלי גבולי של הדוד, הונחה לפני תשתית ראייתית הנפרסת על פני עשרות שנים
6 ביחס ליכולותיו התפקודיות של הדוד.

7
8 אין גם מדובר בחוות דעת מומחה מטעם בית המשפט, אלא חו"ד מטעמו של בעל דין, כך
9 שגם מטעם זה המשקל והמשמעות שיש לייחס לקביעותיה נמוך יותר ובכל מקרה חו"ד אינה
10 מחליפה שק"ד בית המשפט (ראה לעניין משקל חוות דעת פרטית דברי של כב' השופט שאול
11 שוחט (סעיף 21) ברמ"ש (ת"א) 41845-08-14 י.ל. נ' ע.ל. (ניתן ביום 3.11.14 – פורסם
12 בנבו).

13
14 80. לגוף העניין, הוכח לפני שהדוד ניהל לאורך השנים ועד היום אורח חיים עצמאי. הדוד עבד
15 והתפרנס בתחום החקלאות ובמשרות שונות בתחום האבטחה. הדוד נהג, נשא נשק, ניהל
16 חשבון בנק וקיים קשרי משפחה וזוגיות מהם גם נולדה לו בת. הוכח לפני שהדוד מקיים
17 קשרים חברתיים עם מספר רב של אנשים עד היום ועל פי חו"ד עצמה לדוד יכולת תקינה
18 לקיום מערכת יחסים חברתית ורגשית תקינה עם הזולת (ר' עמ' 8 לחו"ד; ר' למשל עדותו
19 של חברו של הדוד, מר XXXX בעמ' 13 לפרוטוקול מיום 19.5.16). מן הראיות הוכח שהדוד
20 אינו בודד ואינו מבודד, שהוא פעיל ועצמאי ואינו תלוי בנתבעים מבחינה פיזית ותפקודית (ר'
21 עדויות מצהירו של הדוד).

22
23 81. על פי סעיף 2 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב – 1962 (להלן: "חוק
24 הכשרות המשפטית והאפוטרופסות") "כל אדם כשר לפעולות משפטיות, זולת אם נשללה
25 או הוגבלה כשרות זו בחוק או בפסק דין של בית משפט". חוק הכשרות המשפטית
26 והאפוטרופסות גם אינו עוסק ואינו דן בחוזים שנעשו על ידי אדם אשר מונה לו אפוטרופוס,
27 בטרם מונה לו אפוטרופוס. לענייננו, אין חולק שבשום שלב לא התבקשה בקשה למינוי
28 אפוטרופוס על כל ענייניו של הדוד או חלק מהם, לא בזמן חיי המנוחה, לא לאחר פטירתה -
29 ועד היום. בכתב התביעה, כמו גם בתצהירו של הדוד, אין ולא הועלתה טענה ולפיה הדוד אינו

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

מסוגל לדאוג לענייניו ולטפל בהם, כולם או מקצתם, גם כיום - ולראיה שהליך זה מתנהל באמצעות באי כוחו של הדוד על פי יפוי כוח עליו חתם לטובתם.

82. מחו"ד עצמה עלה שהדוד מסוגל לקרוא, ברמה של תלמיד כיתה ט', צוין שבוחן המציאות והשיפוט של הדוד תקינים, בגבול האפשרי מבחינת בקרת המציאות והשיפוט של אדם בעל רמה שכלית גבולית, וכי לא מתקיימים אצל הדוד תהליכים נפשיים פתולוגיים, אשר עלולים להפריע לו בתפקודו היומיומי. ויודגש, עילת התביעה אינה מתבססת על טענות של כפייה ועושק (ר' ס' 18 ו- 19 לחוק החוזים) ובכתב התביעה ובתצהיר לא נטען שהדוד אינו מסוגל לקרוא.

83. הוכח שלאורך השנים הדוד ניהל הליכים משפטיים, הופיע בדיונים, מסר תצהירים וטיפל בהעברת הזכויות במשק על שמו, במנותק וללא כל קשר לתצהיר ההסתלקות, מה שתומך במסקנה ולפיה הדוד תפקד ופעל במישורים כלכליים ומהותיים שונים הנוגעים לתחומי חייו. הדוד היה צד להליך הבוררות בו יוצג על ידי עו"ד מטעמו ומטעם המנוחה, כאשר ההליך כולו כוון למימוש זכויותיו של הדוד במשק, חרף העובדה שהוא אינו רשום על שמו. הדוד חותם על הסכם חיים משותפים עם בת הזוג, ובהמשך גם מנהל את הגנתו מפני תביעתה הרכושית של בת הזוג ואף נוקט בהליך משמורת בו הוא עותר לשמש כהורה משמורן לבתו הקטינה. הדוד מתייצב לדיונים מלפני המשקם ומנהל את הדיונים ללא כל עזרה או סיוע ופועל להסדרת החובות של המשק. הדוד מגיש בקשה לקיום צוואת המנוחה, פועל במכתבים רבים מול האגודה ומול הסוכנות היהודית לטובת רישום הזכויות במשק על שמו וקבלתו כחבר אגודה. מעדותו של הדוד עולה גם שבשנת 2000 לערך הוא תבע את מעסיקתו בבית הדין לעבודה באמצעות עו"ד וזכה, וזאת לטובת מיצוי זכויותיו בעבודה וללא כל קשר או מעורבות של הנתבעים (ר' עדותו בעמ' 77 לפרוטוקול מיום 7.5.17 החל משורה 23).

84. נתתי דעתי גם על כך שהטענות בכתב התביעה כוונו רק כנגד חתימת תצהיר ההסתלקות, ולא כנגד חתימה על מסמכים רבים אחרים ונוספים עליהם חתם הדוד לאורך השנים, ביחס אליהם לא העלה הדוד כל טענה קונקרטית ולפיה נפל בהם פגם כלשהו ברצונו וממילא לא הוכיח אותן. הדברים מקבלים משנה תוקף, כאשר עולה מהראיות שהדוד לא היסס בעבר להודות מלפני המשקם שפעל ביודעין ובמכוון לאי רישום הזכויות במשק על שמו מכוח פסק

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

הדין בהליך הבוררות בכדי להבריחן מהאגודה נוכח החובות כלפיה. הדוד גם העיד שלא פעל להשלמת רישום הזכויות במשק על שמו עקב יחסיו עם בת הזוג, ואף טען בהליך הרכושי טענות הפוכות מאלה אותן הוא טוען לפני כיום.

85. בדין טענו הנתבעים שממצאי חוו"ד אינם יכולים להוות ראיה חותכת ומכרעת לאומד דעתו של הדוד ומידת הבנתו את המסמכים עליהם חתם וגם לא נקבע בחוו"ד שהדוד לא היה כשיר לחתום על תצהיר ההסתלקות או שנעדר מסוגלות להבין תוכנו ומשמעותו. המומחה גם אישר בחקירתו שלא הונח לפניו כל תיעוד רפואי בעניינו של הדוד, כך שלא ניתן לשלול את האפשרות שתוצאות המבדקים שנערכו הושפעו גם ממצבו הרפואי או משינויים במצבו הרפואי של הדוד, המאוחרים לחתימת תצהיר ההסתלקות.

86. המומחה גם אישר בחקירתו כי לנסיבות חתימת המסמכים וההסבר שנלווה לחתימתם משמעות רבה, בפרט כאשר נמצא ביטוי מוחשי ופיזי למשמעות המסמכים שנחתמו, כפי למשל כשהאיש והאישה מוכרים את זכויותיהם למגרש נוסף בהרחבה בשנת 2005 ונוטלים את התמורה או כשהאיש והאישה משכירים את השטחים החקלאיים של המשק ונוטלים את ההכנסות לכיסם, כאשר הדוד מודע לכך. בהינתן אפוא הסבר מתאים, כפי ששוכנעתי שנעשה, הטענה לחוסר הבנה מצידו של הדוד מתערערת. וכך העיד המומחה (ר' עמ' 58 לפרוטוקול מיום 19.5.16 החל משורה 15):

"ת: מה שמנחה אותי זה להיזהר מלהיכנס לסוגיות משפטיות ויש כאן איזה גבול דק בין הדברים, יש כאן דבר מצד אחד של הבנת הנקרא, ומצד אחר יש סיטואציה שלא מוכרת לי באיזה הקשר בן אדם חתם על זה.

ש: האם מאותם נימוקים שנתת כעת אפשר היה בסיטואציות מסויימות להגיע למסקנה שונה מזו המצויינת בסעיף ג.ד לחוות דעת.

ת: הנתון שעליו התבססתי זה הנתון של יכולת הקריאה שהיא לקויה והבנת הנקרא שהיא לקויה, וזה תחום שהוא מקצועי שלי, והשאלה מי השפיע ואיך השפיע זה לא התחום שלי.

ש: האם המסקנה בסעיף ג.ד היא תלוית מצבו של הנבדק בלבד או שהיא גם תלוית סיטואציה שכאמור לא נחשפת אליה במקרה זה.

ת: אני חושב שהיא גם תלוית סיטואציה בהחלט."

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

87. משהוכח כי לצד הממצאים בחו"ד בדבר תפקוד שכלי גבולי, הדוד חתם על מספר רב של מסמכים לאורך השנים אשר כולם נועדו וכוונו לטובת הענקת הזכויות במשק לאישה כפי רצון המנוחה; שעה שהוכח שלדוד היה אינטרס למלט את הזכויות במשק מבת זוגו דאז ויש ביסוס להיגיון הפנימי של הפעולה המשפטית;

בנסיבות בהן תצהיר ההסתלקות נחתם מלפני עו"ד XXX אשר הסביר לדוד את משמעות חתימתו ונוכח העדויות לפיהן הדוד ידע והבין בסמוך לעריכת המסמכים שזכויותיו מתמצות בזכות מגורים במשק בלבד; אין בחו"ד כדי להביא לקבלת טענותיו של הדוד והן לא הוכחו ברמת ההוכחה הנדרשת.

88. בהתחשב במכלול נסיבות חייו של הדוד, ההסבר אשר הונח לפני לגבי נסיבות חתימת תצהיר ההסתלקות הניח את דעתי, ולא נתן לומר שלו בית המשפט היה ער לעובדות כהוותן לא היה מאשר הסתלקותו של הדוד מעיזבון המנוחה. גם הטענה ולפיה תסקיר ההסתלקות סותר הוראות הצוואה דינה להידחות. הסתלקות ממנה על פי צוואה הינה אקט חד צדדי, אשר ניתן היה לבצעו על פי הוראות חוק הירושה ורואים את המסתלק כמי שלא היה יורש מלכתחילה (ר' סעיף 6 לחוק הירושה). ההסתלקות לא היתה כפופה לרצון המנוחה, ובכל מקרה היא עולה בקנה אחד עם רצון המנוחה כפי שבא לידי ביטוי במסמכים מאוחרים שערכה המנוחה.

התיישנות

89. לאור הקביעה ולפיה הדוד ידע והבין כבר עובר לחתימת תצהיר ההסתלקות שזכויותיו יתמצו בזכות מגוריו במשק לצמיתות, הרי שהוא לא הוטעה, לא טעה וממילא לא רומה, כך שנמצא גם ביסוס לטענת התיישנות אשר העלו הנתבעים. כאמור לעיל, תצהיר ההסתלקות נחתם ביום 2.9.02 וצו קיום הצוואה המתוקן נתן ביום 28.11.02. התביעה שלפני הוגשה רק ביום 13.11.14, היינו בחלוף כ- 12 שנים מאז ניתן צו קיום הצוואה המתוקן, כך שכל עילת תביעה שהיתה לדוד התיישנה זה מכבר במועד הגשת תביעתו. לתוצאה זו אני מגיעה בדרך של סיווג עילת התביעה של הדוד, כעילת תביעה שאינה במקרקעין, אשר מתיישנת בחלוף 7 שנים ממועד היווצרותה.

90. מקובלת עלי גם טענת הנתבעים כי אין בפיו של הדוד גם כל עובדה או טענה חדשה, אשר לא יכול היה להביאה מלפני בית המשפט קודם לתיקון צו קיום הצוואה, כך שגם לאור המשוכה

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

הקבועה בסעיף 72 לחוק הירושה, דין תביעתו של הדוד להידחות (ר' **סעיפים 47 ו- 48 לסיכומי האיש**).

91. נוכח כל האמור לעיל, דין תביעתו של הדוד להידחות על כל חלקיה, אף מבלי לדון בכל יתר טענות הסף של הנתבעים.

ה. דיון והכרעה בתביעת האב

92. לצורך הכרעה בתביעתו של האב בדבר ביטול הסכם המתנה, יש לבחון תחילה מהי המתנה אשר הוענקה מלכתחילה? האם לפני הענקה לאישה בלבד? - וגם זאת כפיקדון עד להגיע מצב בו יוכל האב לרשום את המשק על שמו? או שמדובר במתנה לאישה והאיש? האם לפני מתנה על תנאי או מתנה בצידה חיוב? - ומהי התוצאה הנובעת מסיווג זה? מהו היחס בין המתנה לבין זכות מגוריו של הדוד? שאלות אלה רלוונטיות לא רק לבירור תביעתו של האב, אלא גם לבירור תביעתו של האיש לפירוק השיתוף בזכויות במשק והן מעלות פלוגתאות משותפות.

מהות המתנה והיקפה

93. הסכם המתנה של האב נחתם ביום 5.12.02 והצדדים לו הינם האישה והאב בלבד (ר' **נספח כד לתביעת הדוד**). במבוא להסכם המתנה צויין שהאב הינו הבעלים והיורש של כל הזכויות במשק מכוח צו קיום הצוואה המתוקן של המנוחה. כן צויין לעניין מגוריו של הדוד כי: **"והואיל ובבית המגורים הקיים בנחלה מתגורר מאז שנת 1951 בנה השני של המנוחה**

XXX ז"ל, הדוד (להלן: "הדייר");

והואיל והמעביר התנה את מתן המתנה בהתחייבות בלתי הדירה של המקבלת לאפשר לדייר להמשיך ולהתגורר בבית המגורים כל חייו, ללא תמורה;

...

והואיל והאב מעוניין להעביר כל זכויותיו בנחלה לבת, ללא תמורה ובתנאים אשר יפורטו בהסכם זה שלהלן;"

94. בגוף הסכם המתנה של האב נקבע, בין היתר, כי:

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

2" המעביר נותן למקבלת והמקבלת תקבל מהמעביר את כל הזכויות שיש לו בנחלה וזאת במתנה וללא תמורה.

...

6. הבת מתחייבת בזאת בהתחייבות בלתי הדירה לאפשר לאאאא להמשיך ולהתגורר בבית המגורים ללא תמורה למשך כל ימי חייו. למען הסר ספק, ההסכמה על המשך השימוש הניתנת בזאת לדייר הינה אישית ואינה ניתנת להעברה לצד ג' אחר בכל צורה שהיא.

...

8. המתנה נשוא הסכם זה הינה בלתי חוזרת מצד האב, היות והבת שינתה את מצבה בעקבות כך, והתחייבה כלפי אחרים בהתבססה על קבלת מתנה זו".

95. כאמור, הצדדים הכתירו את ההסכם אשר נחתם ביניהם כ"הסכם מתנה" ומצאו להחיל עליו את הוראות חוק המתנה, תשכ"ח – 1968 (להלן: "חוק המתנה") (ר' סעיף 3 להסכם המתנה של האב). בענייננו קובע סעיף 4 לחוק המתנה באשר למתנה מותנית ומתנה בחיוב כי: "מתנה יכול שתהיה על תנאי ויכול שתחייב את המקבל לעשות מעשה בדבר-המתנה או להימנע מעשותו: נותן המתנה רשאי לדרוש מהמקבל את מילוי החיוב: ורשאי לדרוש זאת מי שהחיוב הוא לזכותו, ואם היה בדבר ענין לציבור - היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו".

96. אמנם במבוא להסכם המתנה נוקטים הצדדים בלשון של התנה, אולם בגוף ההסכם אשר הוא זה שמעגן את התחייבויותיהם וזכויותיהם המפורשות של הצדדים, צוין בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים שהאישה נוטלת על עצמה התחייבות לאפשר מגוריו של הדוד במשך למשך כל ימי חייו, ללא תמורה. אין בגוף הסכם המתנה של האב כל הוראה אשר יכולה להצביע או ללמד על כך שכוונת הצדדים ואומד דעתם היה לקבוע מתנה על תנאי. נהפוך הוא, לשונו המפורשות של הסכם המתנה מצביעה על כך שמדובר היה במתנה בלתי חוזרת מצידו של האב ואף הוסברו הטעמים לשלילת יכולתו של האב לחזור בו ממתן המתנה נוכח העובדה שהאישה שינתה מצבה בהסתמך על קבלת מתנה זו ולטובת ביצוע הוראה זו אף נחתמו יפויי כוח בלתי חוזרים על ידי הצדדים (ר' סעיף 8 להסכם המתנה).

97. על כוונת הצדדים ואומד דעתם בעת החתימה על הסכם המתנה ניתן היה ללמוד ממכלול הנסיבות והמסמכים שנערכו בין הצדדים בטרם חתימת הסכם המתנה של האב. הרי כבר

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

בשנת 1994 היו כוונת ורצון המנוחה להעניק את הזכויות במשק לאישה, לאפשר לה להקים את ביתה במשק והכל לצד הבטחת מגוריו של הדוד במשק למשך כל ימי חייו. לשם כך נחתם ביום 7.9.94 התצהיר למינויה של האישה כ"בת ממשיכה" במשק ובהמשך גם הסכם המתנה של המנוחה מיום 4.11.94, מסמכים עליהם חתום האב בעצמו ואלו נעשו בידיעתו המלאה ובהסכמתו. גם כל המהלכים המשפטיים שבוצעו בין השנים 2001 ל- 2002, ובהם הליך המרצת הפתיחה ובהמשך הבקשה לתיקון צו קיום הצוואה, נועדו לתכלית אחת ויחידה והיא לאפשר לאישה לקבל לידיה את הזכויות במשק לצד שמירה על זכותו של הדוד להמשיך ולהתגורר במשק למשך כל ימי חייו.

98. המכניזם אשר אומץ בסופו של יום בכדי להוציא אל הפועל כוונה זו, נעשה בדרך של הסתלקות הדוד מעיזבון המנוחה, מה שסלל את הדרך להפיכת האב ליורש בלעדי ואפשר הקניית הזכויות במשק במתנה לאישה, ימים בודדים בלבד לאחר תיקון צו קיום הצוואה. מכניזם זה אומץ על ידי הצדדים, על רקע התנגדות הסוכנות ורשות מקרקעי ישראל להליך המרצת הפתיחה, שהרי לו היתה מתקבלת המרצת הפתיחה, היו נרשמות מלוא הזכויות במשק על שמה של האישה, ללא כל מעורבות או נגיעה של האב. סיווגו של הסכם המתנה של האב, אם כמתנה על תנאי ואם כמתנה לצידה התחייבות, אינו נבחן בחלל ריק. מכלול הנסיבות והמסמכים אשר נערכו בטרם חתימת הסכם המתנה מצביעים באופן מפורש וברור על הקניית מלוא הזכויות במשק על אתר, לצד התחייבות למתן זכות מגורים לדוד למשך כל ימי חייו. מתנה זו גם הושלמה ברישום, וזכויותיהם של האישה והאיש במשק נרשמו בספרי רשות מקרקעי ישראל ביום 11.3.03.

99. בשים לב למכלול הראיות ביחס לנסיבות חתימת הסכם המתנה, אני דוחה לחלוטין טענת האב כביכול הזכויות במשק הוחזקו בידי האישה כ"פיקדון" בעבור האב, עד לאחר שיתאפשר רישום הזכויות במשק על שמו. כפי שהוכח לפני, בכל מועד רלוונטי בו נערכו מסמכים ביחס לזכויות במשק (הסכם המתנה של המנוחה, תצהיר המינוי, המרצת הפתיחה והבקשה לתיקון צו קיום הצוואה), היה האב בעל הזכויות במשק חקלאי משל עצמו והאב עצמו הודה כי זכויות אלו שוללות ומונעות ממנו את האפשרות להחזיק בזכויות במשק חקלאי נוסף. הטענה כביכול ביום מן הימים יתאפשר לאב לרשום את המשק על שמו, נטענה באופן סתמי, האב לא הראה שעשה פעולה כלשהי ב-12 השנים שחלפו מאז חתימת הסכם המתנה, כדי להוציא אל הפועל רצון נטען זה ולא הונחה תשתית ראייתית מינימאלית שהיתה כוונה כזו בכלל.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

100. מאז חתימת הסכם המתנה של האב, האישה והאיש נהגו במשק מנהג בעלים ולא האב, וטענת האב כביכול האישה והאיש פעלו במשק רק על פי דבריו והוראותיו, נטענה בעלמא וכלל לא הוכחה. האב גם אישר בחקירתו הנגדית שלא היתה לו כל מעורבות או נגיעה למימוש המגרש בהרחבה (ר' פרוטוקול הדיון מיום 18.5.17 בעמ' 9 שורות 1 עד 6). התנהגות הצדדים בפועל לאורך השנים עולה בקנה אחד עם תוכנו המוצהר, הגלוי והרשום של הסכם המתנה של האב ולפיו הוקנו מלוא הזכויות במשק על פיו, על אתר. חברתה של האישה לטובת טענות אביה, הותירה תחושה קשה שלא חוסר נוחות. שוכנעתי מהראיות שבעת קבלת המתנה האישה לא החזיקה כלל בעמדה שמדובר בהסכם מתנה מותנה, קל וחומר שלא החזיקה בעמדה כי המתנה ניתנה בידה כפיקדון זמני בלבד, ונראה כי טענות אלו הינן תולדה של סכסוך הגירושין בינה לבין האיש.

101. לאור סיווגו של הסכם המתנה של האב כמתנה בצידה חיוב, הרי שככל שהחיוב הופר, המתנה אינה בטלה, ולמעניק המתנה (בעניינו האיש) ולזכאי על פי החיוב (בעניינו הדוד) הזכות לפעול לאכיפת החיוב המוסכם בהתאם להוראות הדין, אך הוא אינו רשאי לבטל את המתנה עצמה. הפרת החיוב בפני עצמו אינה מקימה זכות לנותן המתנה לבטלה הואיל ועניין לנו בחיוב עצמאי, אשר אינו קשור בעסקת המתנה שהושלמה. ההפרה אינה נוגעת לעסקת המתנה כי אם לחיוב ולו בלבד (ר' ע"א 495/80 ברקוביץ נ' קלימר, פד"י לוי (4) 54).

102. גם אם האישה והאיש היו חייבים לאב תשלום כלשהו בגין הלוואות לכאורה אשר ניתנו להם, האב כשל מלהוכיח קיומו של קשר או זיקה כלשהי, בין הסכומים אשר ניתנו על ידו לבין הסכם המתנה לעניין הזכויות במשק. הסכם המתנה כלל אינו עוסק בהענקות כספיות וממילא אי פירעון התחייבות כספית נטענת, התחייבות שאף לשיטת האב הינה חיצונית להסכם המתנה ומאוחרת לו, אינה יכולה להקים זכות לביטול הסכם המתנה.

103. כפי שאפרט בהמשך פסק דיני, מקובלות עלי טענות האב והאישה לקיומה של זכות מגורים בלתי הדירה של הדוד במשק, אולם הכרה בזכות זו אינה מובילה לסעד שהתבקש על ידי האב בתביעתו. הטענה לעניין התנהגות מחפירה המזכה לכאורה בזכות לבטל את הסכם המתנה, חלות בהתאם לדיני המתנה רק ביחס למתנה שטרם הושלמה, מה שאינו המקרה שלפנינו.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

במקרה זה הזכויות במשק נרשמו על שם האישה והאיש עוד בשנת 2003, כאשר לשיטת האב עצמו ההפרה הנטענת של הסכם המתנה אירעה רק בעת משלוח דרישת הפינוי לדוד בשנת 2013, ולכל המוקדם כשלא הוחזרו ההלוואות הנטענות בשנת 2007. משכך דין טענות האב בדבר זכותו לבטל את הסכם המתנה בשל מכתב הדרישה של האיש לפינויו של הדוד מבית המגורים נדחית, וזאת אפילו בהתעלם מהעובדה שהפרה זו כלל אינה מיוחסת לאישה. כפועל יוצא אני מורה על דחיית הסעדים אשר התבקשו על ידי האב בכתב התביעה לסילוק יד וביטול הסכם המתנה.

תביעתו הכספית של האב

104. דין תביעתו הכספית של האב לחיוב האישה והאיש בתשלום החזר הלוואות בסכום משוערך של כ- 373,000 ₪ להידחות. האב לא הביא בתצהירו כל ראיה לתמוך מה היה גובה הכספים שנתן ומועד נתינתם והוא גם לא טרח לפרט בתצהירו מהו גובה הסכומים שנתן ובאיזו דרך הם שולמו. האב לא הביא כל ראיה לכך שהכספים שניתנו על ידו, ניתנו על ידו כהלוואה ומה בכלל היו תנאי פירעונה. הפנייתו הסתמית של האב לכתב התביעה, אינה יכולה להוות תחליף להבאת תשתית ראייתית לתמיכה בטענותיו והפנייה למכתב דרישה של האב עצמו אינה ראיה לנכונות טענותיו, בפרט נוכח הכחשתו של האיש קבלת הלוואה כלשהי (ר' סעיף 27 לכתב הגנתו של האיש).

105. בהתאם לגרסת האב עצמו בתצהירו, הוא מעולם לא נקט פעולה כלשהי לגביית סכומי הלוואות שניתנו על ידו ולא דרש פירעון, עד לאחר משלוח מכתב הדרישה לפינויו של הדוד מהמשק והסכסוך שהתגלע בין האישה לבין האיש. בחקירתו הנגדית האב גם אישר שכל סכום כסף שנתן לאיש והאישה ניתן על ידו במתנה ובכלל לא כהלוואה, ובכך שמט תביעתו בעניין זה כליל (ר' פרוטוקול הדיון מיום 11.11.17 בעמ' 45 החל משורה 7).

106. למרות שהאישה הודתה בכתב הגנתה מפני תביעתו הכספית של האב שהיא והאיש קיבלו את הסכומים הנטענים על ידו בכתב התביעה כהלוואה, היא טענה שהאיש צריך לשאת לבדו בהחזר הלוואות אלו, ללא כל ביסוס והסבר.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 בכתב התביעה שהוגש מטעמה של האישה לאיזון משאבים בינה לבין האיש, גם לא נטענה כל
2 טענה מצידה בדבר קיומם של חובות כלשהם כלפי אביה ובעדותה בחקירה נגדית לא עלה
3 בידה של האישה לספק כל הסבר לחזרתו של אביה מטענת ההלוואה (ר' עדותה בעמ' 80
4 לפרוטוקול מיום 14.3.18 שורות 17 עד 26). נוכח כל האמור, איני נותנת אמון בגרסתם של
5 האב והאישה בעניין ההלוואות ודין תביעתו הכספית של האב להידחות לחלוטין, יחד עם כל
6 יתר הסעדים אשר נתבעו על ידו.

זהות מקבלי המתנה

107. כאמור לעיל, לטענת האב והאישה לא היתה כל כוונה להעניק לאיש זכויות כלשהן במשק,
11 וכל זכויותיו של האיש מתמצות במחצית שווי מבנה בית המגורים החדש אשר נבנה במשק
12 מכספי הלוואת משכנתא שנטלו בני הזוג. לטענתם, חרף הרישום ברשות מקרקעי ישראל, היו
13 הסכמות פנים משפחתיות לפיהן הזכויות במשק שייכות לאישה בלבד. מאחר והזכויות במשק
14 רשומות על שם האיש והאישה יחדיו, בחלקים שווים ביניהם, הנטל להוכחת טענה זו
15 העומדת בניגוד לרישום, מוטלת על כתפי הטוענים אותה.
16 נטל זה מתחייב גם מכוח מערכת הדינים הרכושית בין האיש לבין האישה, אשר אין חולק
17 שנישאו בשנת 88' וכי משלא נערך ביניהם הסכם ממון, על מערכת היחסים ביניהם חולשות
18 הוראות חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג – 1973.

108. תמיכה לגרסת האב והאישה ניתן למצוא בכך שהסכם המתנה המקורי של האב נוסח באופן
21 בו הענקת הזכויות נעשית לזכותה של האישה בלבד, מבלי לאזכר כלל את האיש. גם בהליך
22 המרצת הפתיחה וגם בבקשה לתיקון צו קיום הצוואה, ואף במסמכי המנוחה עצמה,
23 ההתייחסות היתה תמיד לאישה ולא לאיש, למרות שכל המסמכים הינם מאוחרים למועד
24 נישואי בני הזוג בשנת 88'. אין גם חולק - והדבר אף אושר מפורשות על ידי האיש בחתימתו,
25 שתיקון הסכם המתנה של האב בדרך של חתימת תצהירי המתנה המתוקנים, נעשה לבקשת
26 ולדרישת הגורמים המיישבים, כי הזכויות יוענקו לא רק לאישה אלא לאישה ובן זוגה. וכך
27 אישר האיש בחתימתו על גבי התצהיר, בזו הלשון (ר' נספח יד' לכתב התביעה של האב):

28 "2. אני בעלה של XXX מקבלת המתנה הנוגעת לנחלה XXXX (להלן: "הנחלה"),

29 כמוגדר בהסכם המתנה מיום 5.12.02 (להלן: "הסכם המתנה").

30 3. הנני עושה תצהירי זה כחלק בלתי נפרד מהסכם המתנה.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

4. לאור עמדת הגורמים המיישבים - הסוכנות היהודית לא"י ומינהל מקרקעי
ישראל – כי אין לרשום נחלה חקלאית בXXXXX בפרט ו/או כל נחלה אחרת
בישראל ע"ש אחד מבני זוג, הנני מסכים לתיקון האמור בהסכם המתנה באופן בו
הנחלה ניתנת במתנה לXXXXX ולי במשותף ובחלקים שווים".

נוסח זהה, בשינויים המתחייבים מזהות החותם, נערך ונחתם גם על ידי האישה והאב (ר'
נספחים יב ו- יג' לכתב התביעה של האב).

109. אולם לצד המסקנה העולה מן המסמכים שהוצגו שמלכתחילה לא היתה כוונה להעניק לאיש
זכויות במשק, תוכנם של המסמכים גם מעיד על כך שלאור דרישות הגורמים המיישבים
כוונה זו שונתה ושהזכויות במשק הוענקו בסופו של יום הן לאישה והן לאיש יחדיו, בחלקים
שווים ביניהם, וכך גם בוצע הרישום בפועל. בדין טוען האיש כי לו היה ממש בטענות האב
והאישה, ניתן היה בנקל להסדיר בהסכם ממון את נושא הזכויות במשק ולקבוע שחרף
הרישום של הזכויות על שם שני בני הזוג, במקרה בו תקום עילה לפירוק השיתוף בזכויות
במשק, החלוקה תעשה באופן לא שוויוני ובהתחשב במתנה שהביאה האישה לתוך חיי
הנישואין. לא היתה כל מניעה לקבוע בהסכם ממון וגם בהסכם המתנה גופו, כי במצב בו
תקום עילה לפירוק השיתוף בזכויות במשק, האיש יהיה זכאי למחצית שווי מבנה בית
המגורים החדש או כל מפתח חלוקה אחר, השונה מחלוקה שווה בהתאם לרישום הזכויות
בפועל.

הסכם כזה גם לא היה עומד בניגוד לעמדת הגורמים המיישבים, שכן הרישום משקף את מצב
הזכויות בפועל מבלי לגרוע מזכותם של בני הזוג לקבוע יחס חלוקה אחר ביניהם בעת פירוק
השיתוף בזכויות. אלא שהסכם ממון לא נחתם, לא בסמוך לחתימת תצהירי ההעברה
המתקנים ולא שנים לאחר מכן, ולא נקבעה כל הוראה מתאימה בין בהסכם המתנה של האב
ובין בתצהירי המתנה המתקנים, בעניין זה.

110. הדברים מקבלים משנה תוקף שעה שאין חולק שהאב והאישה היו מוצגים על ידי עורכי דין,
אשר ערכו בעבורם את הסכם המתנה מלכתחילה, כמו גם את תיקון תצהירי ההעברה כפי
דרישת הגורמים המיישבים. דווקא אופן ניסוח תצהירי ההעברה המתקנים, מלמד על כך
שהצדדים היו ערים היטב לעובדה שמדובר בשינוי מהותי מכוונתם הראשונית של הצדדים

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 להעניק את המתנה לאישה בלבד, אולם הם אינם פועלים בכל צורה או אופן לעגן את
2 ההסכמות הפנים משפחתיות להן האב והאישה טוענים כיום.
3 גם עו"ד XXXX העיד בדיוק ביחס לסוגיה זו ואמר כי (ר' עדותו בעמ' 131 לפרוטוקול מיום
4 29.10.17 שורות 20 עד 23 ובהמשך בעמ' 132 שורות 9 עד 12):

5 "ש: האם אתה יודע, כאשר שהם חתמו הרי מי שאימת את החתימה זה עו"ד XXX,
6 האם התצהירים נעשו על מנת לעקוף את ההגבלה הזו של הסוכנות שלא ניתן לרשום
7 על שם האישה בלבד, או שזה היה שינוי לב של מר XXXX שהחליט שהוא מעביר
8 או נותן את הזכות בצוואה שהוא קיבל מאימו שהדוד ויתר עליה, האם הוא החליט
9 באותו רגע שהוא העביר לשניהם.

10 ...

11 ת: אם האבא חתם בתוך השלמות במהלך או לא, לא יודע, ולא זוכר, אבל ברור
12 שהכוונה הראשונה היתה שיהיה של האישה בלבד, אחר כך הוא חתם שהוא נותן גם
13 לאישה וגם לאיש, מה היה בליבו, אי אפשר לדעת, מה שכן אני יכול לומר שאני לא
14 יודע שיש מסמך נגדי שזה למראית עין."

15
16 111. כפי שגם הוכח לפני, האיש והאישה, יחדיו, נהגו מנהג בעלים בזכויות במשק, לרבות בדרך של
17 מימוש המגרש בהרחבה, התנהלות הסותרת את הטענה ולפיה זכויות האיש התמצו בחלקו
18 בבניית בית המגורים המשותף בלבד ולראיה גם שהאישה מאשרת בעדותה שכספי התמורה
19 שהתקבלו ממכירת המגרש הופקדו בחשבונם המשותף של בני הזוג, מה שתומך באופן מובהק
20 בכך שהזכויות במשק הוענקו לשני בני הזוג (ר' עדותה של האישה בעמ' 81 לפרוטוקול מיום
21 14.3.18 שורות 21 עד 23). האישה והאב לא הביאו בדל ראיה לכך שבמשך 12 שנים ממועד
22 עריכת תצהירי ההעברה המתקנים בוצעה פעולה כלשהי המתיישבת עם גרסתם הנטענת לפני
23 עתה. האיש אינו בבחינת "אורח לרגע" אצל בני משפחת XXXX. במועד חתימת תצהירי
24 ההעברה, האיש והאישה נשואים מזה תקופה של 15 שנים ולהם 3 ילדים משותפים.
25 עובר לחתימת תצהירי המתנה, אין טענה לקרע בין בני הזוג והם פועלים במשותף להביא
26 לרווחה להם ולילדיהם, בדרך של בניית בית חדש והעתקת מגוריהם מהעיר למושב, לאחר
27 מכירת נכס משותף וגרירת משכנתא קודמת (ר' עדותה של האישה בעמ' 81 שורה 17 עד 20).
28
29

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

האישה והאיש גם המשיכו ליטול הלוואות נוספות המובטחות באמצעות זכויותיהם במשק, במועדים מאוחרים יותר לבניית בית המגורים החדש, מבלי שהוכחה הפרדה רכושית כלשהי, ראייה התומכת גם היא בשותפות במשק ודחיית הטענה לקיומן של הסכמות פנים משפחתיות אחרות.

112. האב הודה בחקירתו הנגדית שמעולם לא שוחח עם הדוד אודות הזכויות במשק עובר לחתימת התצהירים המתקנים של הסכם המתנה ובכך שמט את טענתו בכתב התביעה בדבר קיומן של הסכמות פנים משפחתיות הנוגדות את מצב רישום הזכויות בפועל ואישר שהתוצאה האופרטיבית של התצהירים המתקנים היתה שהזכויות במשק הוענקו גם לאיש, למרות הרצון מלכתחילה (ר' **למשל עדותו של האב בעמ' 46 לפרוטוקול מיום 21.11.17 החל משורה 30 ובהמשך בעמ' 37**). האישה מצידה לא הניחה כל הסבר או טעם מדוע לא עוגנו ההבנות הפנים משפחתיות ביחס לזכויות במשק בהסכם ממון או בדרך אחרת, לא בתצהירה ולא בעדותה לפני (ר' **עדוטה בעמ' 77 לפרוטוקול מיום 14.3.18 שורות 8 עד 14**).

113. לאור כל האמור לעיל, אני דוחה גרסתם של האב והאישה לקיומן של הסכמות פנים משפחתיות אשר אינם משתקפות ברישום הזכויות במשק בפועל על שם האישה והאיש בחלקים שווים ביניהם, טענה זו לא הוכחה כלל ואני קובעת שהמתנה הוענקה לשני בני הזוג גם יחד.

הזכויות במשק כפופות לזכות המגורים של הדוד

114. האיש והאישה הינם בעלי הזכויות במשק, כאשר מדובר בזכות "בר רשות" במקרקעין. הזכויות במשק הוענקו לאיש והאישה גם יחד על ידי האב, כאשר בצידן חיוב הקובע שלדוד זכות למגורים במשק למשך כל ימי חייו.

115. אני דוחה טענת האיש כביכול הוא אינו כפוף לחיוב הרובץ על הזכויות במשק לעניין זכות מגוריו של הדוד. זכויותיו של האיש במשק מקורן בתצהירי המתנה המתקנים, המהווים חלק בלתי נפרד מהסכם המתנה עצמו. המתנה אשר ניתנה על ידי האב היתה מתנה אשר בצידה

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

חיוב הרובץ על זכויותיהם של האיש והאישה בדבר הענקת זכות מגורים לדוד למשך כל ימי חייו.

116. האיש אינו יכול היבנות מן העובדה שלרשות מקרקעי ישראל דווח נוסח הסכם מתנה אשר אינו כולל הוראה מפורשת לעניין זכות מגוריו של הדוד במשק. בכל נקודת זמן למן מועד נישואיו של האיש לאישה, הדוד התגורר במשק ובבית הישן הבנוי בו. גרסתו של האיש, כביכול סבר שמגוריו של הדוד במשק הינם תולדה של מחווה ורצון טוב בלבד, אינה מתיישבת עם העובדה שעובר לחתימת תצהירי המתנה המתקנים, האישה מנהלת הליכים משפטיים אינטנסיביים מול הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל במטרה להביא לרישומה כבעלת הזכויות במשק לצד הבטחת זכות מגוריו של הדוד במשק למשך כל ימי חייו. הטענה ולפיה האיש לא היה מודע להליכים שמנהלת אשתו ולתוכנם וטיבן האמיתי של זכויותיו של הדוד במשק, משוללת כל היגיון ויסוד, נוכח חיי השיתוף והעדויות בדבר מעורבות האיש בחיי המשפחה המורחבת, ואני דוחה אותה.

117. טענת האיש ולפיה האב והאישה הציגו לפניו מצג חד משמעי ולפיו מלוא הזכויות במשק שייכות לבני הזוג ללא מחוייבות בצידן כלפי הדוד, אינה עולה בקנה אחד עם מציאות לאורך שנים בה האישה והאב דואגים למגוריו של הדוד במשק ולכך שכל המכניזם של הסכם המתנה, הינו תולדה של ויתור מצידו של הדוד על חלקו בירושת המנוחה. מקובלת עלי בהקשר זה עדותה של האישה ולפיה נושא הזכויות במשק, כמו גם וויתורו של הדוד על חלקו בעיזבון היה נושא מדובר בתוך המסגרת המשפחתית והאיש היה מודע לה היטב וכי ההסכמות גובשו בתקופה שבני הזוג כבר מתגוררים במשק בבית הוריה של האישה ונרקמות ההסכמות המשפחתיות. עדותה של האישה בעניין זה היתה הגיונית, היא התיישבה עם מכלול הנסיבות ומצאתי ליתן בה אמון (ר' עדותה בעמ' 79 נחל משורה 30 ובהמשך בעמ' 80 לפרוטוקול מיום 14.8.18):

”ת. אנחנו גרנו שנתיים וחצי בתוך הבית של ההורים שלי עם שלושה ילדים אחרי שמכרנו בית בXXX. להגיד שהאיש לא ידע מה היה ומה יקרה, אין לי מה להגיד.

ש. אז מה הוא ידע?

ת. הוא ידע הכול.

ש. מה הוא ידע על המהלך שקדם להעברת הזכויות?

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

ת. ידע על הסכם מתנה שהיה ראשון עם סבתא ולא צלח בגלל החובות, ידע שאי אפשר היה לסיים את ההליכים של בן ממשיך כי סבתא הלכה לעולמה וידע על ההסכם מתנה עם אבא.
ש. מה שאת ידעת והחלק שאת לקחת בכל התהליך ראינו, מה שהוא ידע נחכה לחקירתו. אם אני מבקשת ממך עכשיו שתראי לי במסמכים מסמך אחד שמראה שהייתה לו ידיעה/ מעורבות כלשהי בתהליך מהסבתא ועד שזה עבר לאבא שלך, תפני אותי. יש דבר כזה?
ת. אין דבר כזה ואני לא אוסיף."

גרסתה של האישה מצאה תימוכין גם בעדותו של האיש בחקירתו הנגדית ממנה עלה באופן ברור שהאיש ידע היטב על המורכבות שסבבה את נושא הזכויות במשק, ידע שהדוד ויתר על זכויותיו, כמו גם הרקע לויתור שהיה נעוץ בסכסוך מול בת הזוג, כך שהטענה שזכות מגוריו של הדוד במשק היתה בבחינת "מחווה" של רצון טוב, היא מקוממת ומיתממת ואני דוחה אותה (ר' עדותו של האיש בעמ' 79 ו- 80 לפרוטוקול מיום 22.3.18). שוכנעתי כי בשעה שהאיש חותם על תצהירי המתנה המתקנים, קיימת לו ידיעה בפועל שהדוד מתגורר בבית הישן במשק ושגם אין כל כוונה לפנותו משם, ולראיה גם שהאיש והאישה חותמים יחדיו על הסכם לבניית בית שני במשק, בהיות הבית הקיים תפוס על ידי הדוד. טרם הסכסוך עם האישה, האיש גם לא דרש פינויו של הדוד ולא ביקש ממנו דמי שימוש. זאת למרות שהחזקת הדוד במשק, עמדה לכאורה בניגוד לשימוש מיטבי ומקסימאלי שהאיש יכול היה לעשות בזכויותיו, מה שתומך במסקנה שהאיש ידע היטב שזכויותיו במשק כפופות לזכות מגוריו של הדוד, עובר לקבלת המתנה.

118. אני דוחה טענת האיש המבוססת על סעיף 73 לחוק הירושה ולפיה הוא נהנה ממעמד של רוכש בתום לב אשר אינו כפוף לזכות מגוריו של הדוד במשק. האיש לא רכש דבר, לא שילם דבר וממילא לא השקיע דבר, טרם קבלת הזכויות במתנה. השקעתו במשק, במועד המאוחר לקבלת המתנה, אינה מקיימת את יסוד "התמורה" הנדרש, לצורך ביסוס טענה זו. ידיעתו בפועל של האיש על כך שמדובר בנכס "תפוס" נוכח מגורי הדוד במשק, שוללת תום ליבו של האיש ומטילה לפתחו את הנטל לברר מה היה טיבו, אופיין והיקפן של זכויותיו של הדוד במשק, טרם החתימה על תצהירי המתנה המתקנים. ככל שלא נעשה הדבר, אין לאיש אלא להלין על עצמו בעניין זה. נוכח כל האמור, אני קובעת שזכויות האיש והאישה במשק כפופות

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

לחיוב בדבר הענקת זכות מגורים לדוד במשך כל ימי חייו וכי לאיש אין כל זכות עודפת
על פני האשה בהקשר זה.

119. עוד אני מוצאת לקבוע שבמישור היחסים הפנים משפחתי, זכות המגורים של הדוד במשך, הינה זכות בלתי הדירה למשך כל ימי חייו וכי האיש והאשה אינם רשאים לפנותו. טענה זו עלתה מתוך תביעתו של האב וגם בהגנתה של האשה מפני תביעותיהם של הדוד והאיש, ואני מקבלת אותה. טענת "רישיון במקרקעין" הינה שנוצרה הזכות לאדם להחזיק ולהשתמש במקרקעין של אחר או היתר לשימוש בלבד, בין בתמורה ובין שלא בתמורה. טענת רישיון במקרקעין יכול שתישא מאפיינים שונים. הרישיון יכול להתייחס למקרקעין בשלמותם או רק לחלק מסוים מהם. הרישיון יכול להיות קצוב בזמן או ללא הגבלת זמן, הוא יכול לנבוע מהתחייבות מפורשת או שניתן להסיק קיומו מהתנהגות (ר' נ' זלמן "רישיון במקרקעין", הפרקליט מב 24, 24 (תשנ"ה)). במערכת היחסים הפנים משפחתית, רישיון במקרקעין יכול להינתן גם על ידי מי שבעצמו הינה בעל זכויות של "בר רשות" במקרקעין, כפי המקרה שלפני (ר' ע"א 7139-99 אלוני נ' ארד, פס"ד נח (4) 24; ר' גם עמ"ש (מרכז 15-11-62373 ר.י. נ' א.י. (פורסם בנבו)).

120. כדי שהרשות תהא בלתי הדירה ובלתי ניתנת לביטול תידרש הסכמה מפורשת מצד בעל הזכות לשם כך. פסיקת בתי המשפט מבחינה בהקשר זה בין רשות שניתנה בתמורה, אז הרשות ניתנת לביטול רק בהתקיים הוראות הדין הרלוונטיות, לבין רשות שניתנה ללא תמורה אשר ניתן לבטלה בהתאם לרצון נותן הרשות. רישיון הוכר כבלתי הדיר מכללא, מכוח עקרונות של צדק ותום הלב וכאשר ניתן להסיק ממכלול הנסיבות שנוצרה אצל מקבל הרישיון הסתמכות וציפייה שהרשות שניתנה לו היא בלתי הדירה. קביעה ולפיה נוצרה רשות בלתי הדירה מכללא ומכוח הנסיבות בלבד תיעשה בזהירות, וזאת נוכח המגבלה אשר קביעה כזו יוצרת על בעל הזכות ועל אפשרות מימושה (ר' ע"א 2836-90 בצר נ' צילביץ, פד"י מו (5) 184; ר' גם רע"א 1156-02 חיר נ' לידאי, פד"י נד 3 (949)).

121. על מנת לקבוע מהותו של הרישיון והיקפו יבחן בית המשפט, בין היתר את כוונת הצדדים בעת מתן הרישיון, תיבחן משך החזקת מקבל הרישיון במקרקעין, היקף החזקתו, השקעות או בניה שביצע במקרקעין בתקופת החזקתו והאם אלו היו בידעתו ובהסכמתו של מעניק הרישיון, מידת הסתמכותו של מקבל הרישיון על הרשות ושינוי מצבו בעקבות זאת (ר' תמ"ש

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

1 **ק"ג (20593-08-14 פלוני נ' אלמוני, (פורסם בנבו) מיום 29.3.18 והפניות שם).** (ר' גם ע"א
2 **1662/99 חזקיהו חיים נ' אליהו חיים, נו (6) 295 (ניתן ביום 27.8.02 – פורסם בנבו) (ר' גם**
3 **ע"א 5136/91 יצחק קוגלמס נ' דורה (דבורה) קוגלמס, מט (2) 419 (ניתן ביום 18.7.95 –**
4 **פורסם בנבו).**
5

6 122. במקרה שלפני, מכלול הנסיבות מצביע ומלמד על כך שלפני זכות מגורים בלתי הדירה, זכות
7 העומדת בלב ליבן של ההבנות וההסכמות הפנים משפחתיות, ובכלל זאת ביסוד הסכמת הדוד
8 לחתום על תצהיר ההסתלקות, ביסוד הסכם המתנה של האב והיא גם מוצאת עיגון מפורש
9 ברצון המנוחה. ההגבלה על זכות הקניין של האיש והאישה במישור הפנים משפחתי, הינה
10 תולדה של הסכם המתנה עצמו מכוחו הם קיבלו את הזכויות. טיבה והיקפה של זכות מגוריו
11 של הדוד במשק, נגזרת גם משיקולי צדק והסתמכות, שעה שהדוד מתגורר במשק במשך כל
12 ימיו חייו והוא חתם על תצהיר ההסתלקות מתוך ידיעה והבנה שהוא ימשיך ויתגורר במשק
13 למשך כל ימי חייו, והכל בשים לב גם לגילו והיעדר עתודות כלכליות נוספות העומדות
14 לרשותו. האיש והאישה מנועים מלהתכחש לזכות זו אף מנימוקים המעוגנים בחובת תום
15 הלב, צדק והגינות ומשלוח דרישת הפינוי לדוד נעשתה על ידי האיש שלא כדין ובחוסר תום
16 לב. תוכנן של ההתחייבויות גם מלמד על כך שלא ניתן להמיר את מדורו של הדוד במדור אחר
17 וזכותו של הדוד להמשיך ולהתגורר במדור אשר שימש אותו כל חייו הבוגרים.
18

19 123. זכותו של הדוד אינה עולה כדי הזכות להביא לפיצולו של המשק, וזאת אף מבלי להידרש
20 לעובדה שכלל לא הוכח שפיצולו של המשק אפשרי בנסיבות העניין. שוכנעתי שבמישור הפנים
21 משפחתי, זכותו של הדוד התמצתה בזכות מגורים בלתי הדירה וכי אין הלימה בין זכות זו
22 לבין הזכות אשר עשויה להתקבל בידי הדוד, במקרה של פיצול המשק. המשמעות
23 הכלכלית והתוצאה הנובעת מפיצול המשק, מנותקת מכוונת ורצון הצדדים עובר לחתימת
24 תצהיר ההסתלקות וחתימת הסכם המתנה של האב, ואף אינה עולה מכוונת המנוחה.
25

ו. לסיכום

26
27
28 124. תביעתו של הדוד נדחת על כל חלקיה, לצד הקביעה שבמערכת היחסים הפנים משפחתית
29 נוצרה לדוד זכות מגורים בלתי הדירה במשק למשך כל ימי חייו.
30

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

125. תביעתו של האב נדחת על כל חלקיה, תוך שנקבע כי לפני הסכם מתנה שהסתיים ברישום ולפיו הוקנו מלוא הזכויות במשק לאיש והאישה בחלקים שווים ביניהם, זכויות הכפופות להסכמות הפנים משפחתיות בדבר זכותו הבלתי הדירה של הדוד למגורים במשק למשך כל ימי חייו, כך שהם אינם רשאים לפנותו.
לצורך הבטחת זכות המגורים של הדוד וההשפעה שיכולה להיות להליך פירוק השיתוף של הזכויות במשק על הדוד, הוראה מתאימה לצירופו של הדוד כצד לתביעתו של האיש תינתן במסגרת ההליך הרלוונטי.

126. נוכח התוצאה אליה הגעתי והממצאים אשר מצאתי לקבוע ביחס לתביעתו של הדוד, אני מחייבת את הדוד לשלם הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד לאב ולאישה, בסך של 10,000 ₪, לכל אחד מהם (סה"כ 20,000 ₪) וזאת תוך 30 יום מהיום, שאם לא כן ישא הסך הנ"ל הפרשי הצמדה וריבית כדין עד למועד התשלום בפועל. לא מצאתי לחייב את הדוד בתשלום הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד לטובת האיש, נוכח הממצאים שקבעתי ביחס לחוסר תום ליבו בהתכחשותו לזכות מגוריו של הדוד במשק ומשלוח דרישת הפינוי. לא מצאתי לחייב בהוצאות גם לטובת הסוכנות היהודית ורשות מקרקעי ישראל, אשר לא נטלו חלק פעיל בהליך.

127. לאור דחיית תביעתו של האב, אני מחייבת את האב לשלם לאיש ולאישה סך של 10,000 ₪, לכל אחד מהם (סה"כ 20,000 ₪) וזאת תוך 30 יום מהיום, שאם לא כן ישא הסך הנ"ל הפרשי הצמדה וריבית כדין עד למועד התשלום בפועל. לא מצאתי לחייב את האב בתשלום הוצאות ושכ"ט עו"ד לטובת הדוד, נוכח העובדה שהסעד שהתבקש כוון לטובת הבטחת זכות מגוריו הבלתי הדירה של הדוד במשק.

128. המזכירות תמציא פסק הדין לצדדים ולאחר מכן תסגור את התיקים שבכותרת.

ניתן היום, כ"ז תשרי תש"פ, 26 אוקטובר 2019, בהעדר הצדדים.

בית משפט לענייני משפחה בטבריה

תמ"ש 25957-11-14

תמ"ש 50743-11-13

ורד ריקנטי-רוסהר, שופטת

- 1
- 2
- 3

פסק הדין ניתן לפרסום לאחר השמטת שמות ופרטים מזהים.